

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
Ресурсен център за подпомагане на интегрираното обучение и възпитание
на деца и ученици със специални образователни потребности
2700, Благоевград, ул. "Бр. Иванови" № 7, п. к. 305 тел./факс 073/83 33 41
<http://rescentre-blagoevgrad.eu/> e-mail: res_centre@mail.bg

ДОКЛАД-АНАЛИЗ
за дейността на РЦПНОВДУСОП – Благоевград,
през учебната 2014/2015 година

Със създаването си РЦПНОВДУСОП – Благоевград, е предвиден като орган от държавната образователна система, който да подпомогне подобряването на условията за образование и реализация на децата със специални образователни потребности чрез промяна в организацията на учебната среда и обучение на участниците в интеграционния процес за работа с тези деца в област Благоевград.

С тях работи екип от висококвалифицирани специалисти: ресурсни учители, психолози, логопеди, слухово-речеви рехабилитатор, които използват специфични подходи и педагогически стратегии, съобразени с възможностите на всяко дете.

I. Материална база

1. Материално-техническо обезпечаване и техническо оборудване

Ресурсен център – Благоевград, се помещава на 4 /четвърти/ етаж в сграда на ул. "Братя Иванови" №7 в гр. Благоевград. Разполага с вертикално-повдигната платформа за транспортиране на хора с увреждания и осем специално оборудвани кабинети, разпределени както следва:

- кабинет директор;
- кабинет помощник-директор и психолог;
- консултативен кабинет ресурсни учители;
- консултативен кабинет логопед/слухово-речеви рехабилитатор, оборудван с детски кът за работа;
- кабинет технически сътрудник;
- кабинет главен счетоводител;
- архив;
- склад.

Ресурсен център – Благоевград, разполага с консултативни ресурсни кабинети в градовете Г. Делчев, Сандански и Петрич, които се ползват от специалистите към Центъра.

Кабинетите на Ресурсен център – Благоевград, са оборудвани със стационарни и преносими технически средства: FM-система /1 бр./, брайлова пишеща машина /1 бр./, преносими компютри /46 бр./, компютърни конфигурации /9 бр./, мултифункционални устройства /4 бр./, принтери /3 бр./, мултимедия /1 бр./, фотоапарат /1 бр./, видеокамера /1 бр./, ламиниращи машини /3 бр./, климатици /7 бр./, телефони и осигурен достъп до интернет.

В 100 учебни заведения, със застъпено ресурсно подпомагане в област Благоевград, има 46 самостоятелни кабинета за ресурсни учители.

Добре е организирано учебното пространство в кабинетите на ресурсните учители, работещи в:

Благоевград – IV ОУ „Д. Дебелянов”, V СОУ „Г. Измирлиев”, VII СОУ „К. Шапкарев”, VIII СОУ „А. Костенцев”, IX ОУ „П. Яворов”, ПГТО;
Петрич – СОУ „А. Попов”, ПГМЕТ „Ю. Гагарин”;

Сандански – II ОУ „Хр. Смирненски“;

Г. Делчев – I ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“, II ОУ „Г. Делчев“, III ОУ „Бр. Миладинови“;

Банско – СОУ „Н. Рилски“, НУ „Св. Паисий Хилендарски“;

Разлог – НУ „Св. Св. Кирил и Методий“;

Крупник – СОУ „Св. Св. Кирил и Методий“;

Симитли – СОУ „Св. Св. Кирил и Методий“.

Материално-техническите средства, които осигурява Ресурсен център – Благоевград, обезпечават оптимално реализиране на организационната и учебна дейност на педагогическите и непедagogически специалисти.

2. Достъпна архитектурна среда в учебните заведения

Четиринадесет са изградените рампи към учебни заведения, разпределени в общините: Г. Делчев – 6 бр., Разлог и Банско – 5 бр., Благоевград – 3 бр. На територията на цялата област са изградени 10 адаптирани санитарни възела. Независимо от наличието на изградени външни съоръжения за инвалидни колички, достъпът до ресурсните кабинети е затруднен, тъй като често те са на горен етаж.

През тази учебна година в учебните заведения няма новоизградени съоръжения, които да осигуряват достъпна архитектурна среда.

3. Дидактични средства и нагледни материали.

Оборудването на ресурсните кабинети и снабдяването с дидактични материали и помощни средства се осъществява предимно от Ресурсен център – Благоевград. За работата на специалистите са подsigурени:

- дъски за вгнездяване – плодове, зеленчуци, играчки-закачки, геометрични фигури и форми;
- тестове за тактилни усещания – Гезел; тестове за наблюдателност, пространствена ориентация;
- тематични пъзели: „Опознай сезоните“, „Познай за какво си мисля“, „Опознай моята Родина“, „Противоположности“, „Аз и моята планета“, „Кой с какво се храни“, пъзели Монтесори;
- серии картини; PECS-албум;
- Softwer: „Как говорят животните“, „Битови шумове“, „Писменка“, „Ръкописка“, „Буквенка“, „Цифренка“, „Otto's World of Sounds“, „Гатанки-смятанки“, „Играчки-закачки“, „Приказна азбука“;
- различни видове активни карти за цифри, букви, срички, думи, животни, природа, приказни герои;
- тематични карти: „Кое е излишно?“ „Действия от един човек“, „Какво се случва?“, „Да открием излишното“;
- адаптирани пособия за работа със зрително затруднени деца – географски глобус и карта, бодливо сметало, релефни и обемни геометрични фигури;
- дидактично ръководство за слухово-речевото развитие на деца със слухови нарушения, използващи кохлеарен имплант или конвенционални слухови апарати;
- методическо ръководство за преподаване на математика, информатика на ученици с нарушено зрение от I до XII клас и др.

Ръководствата на СОУ „Св. Паисий Хилендарски“ – гр. Кресна, I ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ – гр. Гоце Делчев, ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ – с. Плетена, СОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ – с. Крупник, ОУ „Св. Климент Охридски“ – с. Дебрен, ПГМЕТ „Юрий Гагарин“ – гр. Петрич, ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ – с. Рупите, ОУ „Екзарх Йосиф“ – с. Михнево, ОУ „Бр. Миладинови“ – с. Кърналово, ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ – с. Бачево, отпускат средства за обогатяване на материалната база в ресурсните кабинети.

II. Кадрова осигуреност

1. Анализ на осигуреността с педагогически кадри:

Колективът на Ресурсен център – Благоевград, включва директор, помощник-директор, педагогически и непедагогически персонал. Основната част от назначените специалисти отговарят на изискванията за заемане на длъжността и притежават необходимата квалификация и опит за изпълнение на възложените функции. В някои населени места трудно се намират педагогически кадри с квалификация по специална педагогика /община Г. Делчев и община Сатовча/.

Педагогически персонал	Утвърдени щатни бройки	Реално заети щатни бройки
Директор	1	1
Пом. директор	1	1
Психолог	4	4
Логопед	3	3
Ресурсен учител	45	45
СРР	1	1
Общо	55	55

2. Анализ на осигуреността с непедагогически кадри:

Непедагогически персонал	Утвърдени щатни бройки	Реално заети щатни бройки
Гл. счетоводител	1	1
Техн. сътрудник	1	1
Шофьор	1	1
Общо	3	3

3. Анализ на специалистите по видове квалификации:

В Ресурсен център – Благоевград, са назначени високо квалифицирани специалисти за осъществяване на ефективно обучение на децата и учениците със специални образователни потребности. В Ресурсен център – Благоевград, работят 45 ресурсни учители, 4 психолози, 3 логопеди и 1 слухово-речеви рехабилитатор със следните специалности: „Специална педагогика”, „Логопедия и слухово-речева рехабилитация”, „Психология” или с преквалификация по „Специална педагогика” и „Ресурсен учител”. Двама от ресурсните учители са със специалности „Начална училищна педагогика“ и „Предучилищна и начална педагогика“.

Ръководството на Центъра препоръчва и подкрепя новоназначените ресурсни учители, които не отговарят на изискванията за заемане на длъжността, да придобият нужната специалност.

Длъжност	Всичко	Професионално-квалификационни и научни степени					
		I ПКС	II ПКС	III ПКС	IV ПКС	V ПКС	Научна степен
Директор	1						
Помощник-директор, учебна дейност	1					1	

Психолог	4			1		1	
Младши учител, ресурсен	5						
Учител, ресурсен	12					7	
Старши учител, ресурсен	27		5			17	1
Главен учител, ресурсен	1			1			
Учител на деца с езиково-говорни нарушения	3					3	
Учител, слухово-речев рехабилитатор на деца с увреден слух	1					1	
Всичко педагогически персонал	55		5	2		30	1

4. Разпределение на ресурсните учители по детски градини и училища в областта

Специалистите на Ресурсен център – Благоевград, подпомагат деца и ученици в 100 от общо 210 учебни заведения на територията на четиринайсетте общини в област Благоевград – 71 училища и 29 детски градини. Децата със специални образователни потребности получават професионална подкрепа и в отдалечени на големи разстояния населени места.

III. Анализ на резултатите от дейността на специалистите в Ресурсен център

1. Дейност на ресурсния учител

Ресурсният учител е специален педагог, който подпомага интегрираните деца и ученици със специални образователни потребности в детската градина и в класа, техните родители и учителите в общообразователното и професионалното училище. Съдейства за усвояване на учебни знания и умения, подпомага общообразователните учители в намирането на най-резултатните педагогически методи, които улесняват процеса на интегриране на децата и учениците със специални образователни потребности.

1.1. Образователно-възпитателен и рехабилитационен процес

Ресурсен център – Благоевград, съществува вече девета година като държавно обслужващо звено в системата на народната просвета. През тези девет години е изграден успешен модел на интеграция, взаимодействие, екипност и ефективно подпомагане на деца/ученици със специални образователни потребности в общообразователна среда.

Екипите, назначени от директорите на учебните заведения, оценяват индивидуалните способности, образователните потребности и интереси на интегрираните деца и ученици, планират и адаптират учебното съдържание.

В разработването на Индивидуалната образователна програма участват както училищните екипи, така и родителите на децата и учениците със специални образователни потребности.

В обучителния процес някои образователни цели могат да бъдат постигнати чрез активна **индивидуална работа** – с прилагане на алтернативни способи и варианти за обучение. С част от децата/учениците се провеждат занятия в ресурсния кабинет или в помещение, предоставено от учебното заведение. Чрез тази форма на педагогическо взаимодействие, учениците пълноценно усвояват знания и достигат целите и задачите,

заложен в индивидуалната образователна програма. Индивидуалната работа е предпочитана от децата, родителите и учителите, защото по достъпен и интересен начин се усвояват знания, повишава се самочувствието и увереността в собствените сили и възможности. Чрез разнообразни нагледни средства и дидактични материали, използвани по време на занятията, учениците развиват паметта и мисленето, подобряват вниманието и концентрацията си.

Груповият модел за работа е приложим при деца и ученици със специални образователни потребности, които имат сходни възможности и интереси. Той предполага използването по ефективен начин на интерактивните методи за обучение.

Работата в клас осигурява не само усвояване на учебни знания, но и дава възможност на интегрираните деца и ученици да разпознаят себе си в света на своите връстници, изгражда у тях умения за самокритичност и самоконтрол, стимулира творческо себеизразяване и инициативност. Посредством този модел се формират ценни личностни качества не само у учениците със специални образователни потребности, но и у техните съученици, като толерантност, търпение, емпатия и др.

Ресурсното подпомагане се реализира чрез **смесен модел** на работа, включващ индивидуална и групова работа, и подкрепя в групата или класа на общообразователните учебни заведения.

Предвид специфичните особености на децата и нарушенията им, специалистите, работещи към Ресурсен център – Благоевград, прилагат както общопедагогически, така и специални методи и средства за оптимизиране на учебния процес – вербални, нагледни и практически методи .

В обучителния процес водещо за специалистите е усвояването на академични знания, изграждане на умения за самостоятелна работа в училище и в къщи, инициране и подпомагане участието в извънкласни и извънучилищни мероприятия, подкрепа и консултиране на семействата за формиране на социални нагласи и ценности.

1.2. Съвместни дейности и инициативи с учители от детските градини и училищата

Освен в учебния процес, ресурсните учители подкрепят децата и учениците в съвместни извънкласни дейности, които дават възможност всеки от тях да заеме достойно място в средата на връстниците си.

Извънкласните мероприятия разкриват перспектива за изява на най-силните страни на децата със специални образователни потребности. В непринудени и увлекателни занимания те се обогатяват със знания от различни области, разширяват кръгозора си, формират нов начин на мислене, изграждат лични стратегии за сътрудничество и успех. Придобиват ценни умения и способности за реализация на заложените си.

Децата, подкрепяни от връстници и учители участват в активни дейности със състезателен характер, включват се в тържества, походи, екскурзии, проекти и работилници – изработват сувенири, рисунки, табла и картички, с които поздравяват директори, учители и родители. Посещават и участват в театрални постановки. Учениците се научават да работят с разнообразни материали, прилагайки за целта различни техники като рисуване със сол и пясък, апликиране с текстил, работа с природни и рециклирани материали. Изработените интересни изделия участват в регионални, национални и международни конкурси. Много от тях са изложени в общообразователните учебни заведения, общински зали и в Ресурсен център – Благоевград.

Ръководствата на учебните заведения в област Благоевград подкрепят провеждането на съвместните извънкласни мероприятия.

• Открити уроци

Интегрираните деца/ученици участват в открити уроци, с подкрепата на ресурсните учители:

- „Професиите на хората”, „От какво се приготвят здравословните храни?” – К. Спасова
- „Толерантност”, „Слънцето греє за всички” – Е. Буюклийска
- „Събиране и изваждане на многоцифрени числа” – Л. Траханова
- “Обзорен урок върху предбукварен период”, „Траките – най-старите жители на днешните български земи“, „Гордост българска“ – Хр. Стипцова
- „Кои са народните будители?”, „Еко-култура на децата“, „Какво научих аз“ – Д. Радкова
- „Урок по четене“, „Урок по предприемачество“ – В. Ерина
- „Апостолът на свободата”, „Растенията около нас” – А. Георгиева
- „Трите прасенца на пътешествие“, „Празник на добрината и добрите думи” – Г. Ралинска
- „Урок по родолюбие”, „Не се сърди човече” – И. Бакалова
- „Полезните храни“ – Р. Янкова
- „Мартеницата” – Е. Алєнова
- „Физическо възпитание и спорт“ – Цв. Шейтанова
- „Физика в 8 клас“ – М. Гебрелиева, Цв. Шейтанова
- „Опознаване на цифрите“ – В. Андонова
- „Великденското математическо състезание“ – В. Башова
- „Урок по английски език“ – В. Дончева

• Беседи, презентации, викторини, учения

Беседи:

- „Здравословно хранене“, „Усмивката – най-красивият безплатен подарък за Св. Валентин”, „Да бъдем по-добри”, „Кулинарни вълшебства”, „В крак с времето” – хумористична беседа с актьора Филип Аврамов – А. Георгиева
- „Празник на здравето”, „Вредата от алкохола, тютюнопушенето и наркотиците”, „Вредата от енергийните напитки“, „Оказване на първа помощ на човек, изпаднал в безсъзнание” – Л. Ковачева, В. Иванова
- „Бит и минало на с. Бачево“ – М. Симеорова
- „Възкресение Христово” – В. Ерина
- „Как да опазим природата чиста“ – Г. Ралинска

Презентации:

- „Великата сила на добрите думи“, „Климатичните промени – как се отразяват те на нас и подготвени ли сме за тях?“, „Общувание без агресия“ – А. Георгиева
- „Животът и делото на Дякона Левски“ – Т. Иванова
- „Левски – по земите Горноджумайски“ – Г. Ралинска
- „В. Левски – живот и революционна дейност“, „Хр. Ботев – живот и революционна дейност“ – М. Трайкова

Викторини:

- „Български език и Математика“ – Л. Ковачева, В. Иванова
- „Безопасно движение по пътищата“ – В. Тодориева.

Учения:

- „Безопасно движение” – участие на ученици от всички интегрирани групи на Ресурсен център – Благоевград
- „Млад огнеборец“ – тренинг за противопожарна безопасност – участие на ученици от всички интегрирани групи на Ресурсен център – Благоевград
- „Бедствия и аварии“ – участие в организираната от ПСПБ обща евакуация – Кр. Спириев, учителите от МО Благоевград
- „Детските умения” – включване на ученици от групата на В. Ерина, М. Гебрелиева, Цв. Шейтанова в инициативата „По-голям брат, по-голяма сестра” на Ученическия

парламент към Ш ОУ – Г. Делчев
„Разделно събиране на отпадъци“ – учение, организирано от сдружение „Еко Неврокоп“ – В. Годориева
„Стрес“, „Емоции“, „Агресия“, „Чувства“ – цикъл-учения, организирани от Червения кръст – участие на ученици от групата на Е. Аленова

• Състезателни игри, турнири, походи и екскурзии

Състезателни игри:

„Да бъдем весели и здрави“, „Спортувай с мен“ – участие на ученици от групите на Г. Ралинска, Р. Янкова в състезателни игри по повод на Европейската седмица за физическа активност и спорт
„Коледни звезди“ – В. Ерина
„С Дядо Коледа в един отбор“ – Р. Янкова .
„Лъвски скок“ – В. Ерина, М. Гебрелиева, Цв. Шейтанова
„Велосъстезание в с. Дъбница“ – Г. Чонгова
„Спортно състезание“ – В. Годориева
„Спорт срещу агресия“ – Хр. Стипцова, Т. Иванова
„Празникът на моето село“ – спортно състезание – Е. Мазълова
„Аз рисувам“ – рисувателно състезание – Хр. Стипцова
„Ключът на музиката“ – музикално състезание – Й. Тонкова

Турнири:

„Виртуален турист“ – Национално състезание по дигитални компетентности, с домакин Гимназия "Яне Сандански", със съдействието и подкрепата на РИО – Благоевград, ЮЗУ
„Н. Рилски“, Община Сандански – В. Дончева и В. Янева трето място /грамота/
„Мога и зная как“ – участие на ученик от групата на К. Спасова в училищен кръг на Национално състезание по Приложна електроника /грамота/
„Логически игри – шах и дама“ – участие на ученици от групите на А. Ангелов, Кр. Спириев.
„Великденски спортен турнир“ – А. Ангелов
„Футболен турнир“ по повод 95 годишнината от създаването на ПМГ „Я. Сандански“ – ученици от групата на Цв. Шейтанова, М. Гебрелиева
„Футбол между класовете“ – участие двама ученици в спортно състезание – Е. Аленова
„Ден на спорта“ в ОДЗ „Радост“ – с участие на дете от групата на Г. Ралинска
„Аз и числата“ – математически турнир към съюза на българските начални учители – Г. Ралинска

Походи:

Походи до местностите „Манастирчето“, „Микроязовирите“, Църквата в с. Мусомища, Сеизмична станция – ученици от групите на Г. Чонгова, Л. Траханова, М. Гебрелиева, В. Ерина, Цв. Шейтанова, К. Попова, В. Годориева.
Походи до местността „Топлицата“ и манастир „Животоприемний източник“ край гр. Г. Делчев – В. Годориева
Поход до местността „Качиката“ край гр. Хаджидимово – Цв. Шейтанова
Поход до местността „Стрелбището“ край гр. Кресна – Л. Ковачева, В. Иванова,
„Посрещане на пролетта“ край с. Поленица – В. Андонова
„Градска разходка“ – М. Трайкова

Екскурзии:

Екскурзия до Роженски манастир и градовете Сандански и София – Г. Чонгова, Л. Траханова
Екскурзия до гр. Хаджидимово – Л. Траханова, М. Гебрелиева, В. Ерина, К. Попова
Екскурзия до Руенски манастир – Е. Аленова

Екскурзия до Национален парк-музей „Самуилова крепост“ послучай 1000 години от смъртта на Цар Самуил – възстановка на битката при с. Ключ с войските на Василий-Българоубиец – А. Панчев, С. Воденичарова, В. Тупарова, Г. Тошева, М. Данаилов, В. Шопова.

Екскурзии до с. Лещен, гр. Хаджидимово, гр. Мелник и Рупите – Г. Ралинска и Петрич и Мелник – Хр. Стипцова.

• **Тържества, концерти, годишнини и патронни празници:**

Тържества и концерти:

Участия на интегрираните деца/ученици в концерти, рецитали, шествия и тържества във връзка с Деня на народните будители, с подкрепата на ресурсните учители: В. Дончева, В. Янева, В. Башова, Г. Чонгова и Л.Траханова, В. Тупарова, А. Панчев, В. Шопова

Отбелязване Деня на Християнското семейство в общоучилищни тържества и презентации – А. Георгиева, В. Чапкънов, Й. Тонкова, В. Шопова, А. Панчев, С. Воденичарова, Е. Аленова, К. Спасова, М. Гебрелиева, В. Ерина, Цв. Шейтанова, К. Спасова

Участие на всички деца от интегрираните групи на Ресурсен център – Благоевград, в Коледно-новогодишните училищни тържества, партита и дискотеки.

„Ден на славянската писменост и култура“ – ученици от интегрираните групи в Ресурсен център – Благоевград

Участие на ученици от всички интегрирани групи от Ресурсен център – Благоевград, в тържества, партита и дискотеки за края на учебната година. „Ние вече сме грамотни“, „В двореца на буквите“, „Празник на буквите“, „Аз ще бъда в първи клас“ и др.

„Пъстроцветно детство“, „Пъстроцветна въртележка“, „Куклите“ – участие на деца от всички интегрирани групи от Ресурсен център – Благоевград в тържества за отбелязване „Ден на детето“

Концерт „Ученици против агресията в училище“ – инициатива на ПМГ „Яне Сандански“ – ученици от всички интегрирани групи от гр. Гоце Делчев

„Празник на моя град“ – МО Г. Делчев

Тържества за отбелязване „Деня на Ботев и загиналите за свободата и независимостта на България“ – А. Ангелов, К. Спириев и МО – Гоце Делчев

Тържествено поднасяне на цветя и отдаване на почит пред паметника на Гоце Делчев – ученици от интегрираните групи на гр. Гоце Делчев.

Отбелязване „137 години от Освобождението на България“ – участия на ученици в тържествени ритуали – В. Андонова, Ц. Антова, МО – Гоце Делчев

Преклонение пред подвига и саможертвата на Дякона Левски – К. Спасова, Е. Аленова, Хр.Стипцова, В. Андонова, В. Дончева, В. Янева, Х. Сали

Участия на ученици от групите на В. Тодориева, В. Ерина, М. Гебрелиева, Цв. Шейтанова в концерт по повод Международния ден на добрите дела

„Планетата на детските мечти“ – със специална подготовка и участие на две деца от групата на Хр. Стипцова в тържество в читалище Банско

„Заедно можем повече“ /общински концерт/ – Хр. Стипцова, Т. Иванова

„Вечер на баба и дядо“ /училищно тържество/ – Хр.Стипцова

„Това е България“ /училищно тържество/ – Й.Тонкова

„Нека се шегуваме“, „Първа пролет 2015“ /училищни тържества/– А. Ангелов

„Леб и вино“ /тържествен концерт/ – В. Дончева, В. Янева, В. Башова

„Детско утро – Празникът Георгиевден“ – съвместно с Детски отдел на Регионална библиотека „Димитър Талев“ – Благоевград – МО Благоевград

„Море от любов за мама“ – тържество послучай „Ден за международно признание на жените“ – И. Бакалова, К. Спасова

„Лазаруване, Цветница“ /училищен празник/ – Е. Буюклийска

„Безопасно се движа“ – К. Спасова

„Модерен танц“ /общоградски пролетен концерт/ – Б. Петкова

Поздравителен концерт, „Бабин ден в с. Д. Осеново“ – участие със стихотворения в тържество на деца от групата на Е. Аленова

Ученик от групата на Е. Аленова с персонално участие с песни в:

Първи Блус-джас фестивал – Благоевград с Подуене блус бенд и Васил Петров;

Концерт на паралелка „Поп и джаз пеене“ към НХГ „Св. Св. Кирил и Методий“ – Благоевград;

Концерт на Биг-бенд – Благоевград под надслов „Не на наркотиците“;

В традиционно общоградско тържество „Майски празници“.

Годишнини и патронни празници:

Патронни празници – Кр. Спириев, В. Тупарова, В. Шопова, В. Стоилова, С. Киркова

Поднесени цветя пред паметниците и паметните плочи на будителите – Т. Иванова, Хр. Стипцова, В. Стоилова

СОУ „Н. Вапцаров“ – Хаджидимово /рецитал/ – Цв. Шейтанова

СОУ „Й. Йовков“ – с. Рибново /концерт/ – В. Ерина

ОУ „Св. Кл. Охридски“ – с. Дебрен /концерт изложба/ – Е. Мазълова

СОУ „Н. Рилски“ /презентации/ – Банско – Т. Иванова

СОУИЧЕ „Св. Климент Охридски“ – Благоевград – Д. Радкова

IV ОУ „Св. Св. Козма и Дамян“ /концерт, турнир/ – Сандански – В. Башова, В. Янева, В. Дончева.

III ОУ „Хр. Ботев“ /167 г. от рождението на Хр. Ботев/ – А. Ангелов

138 години I ОУ „Климент Охридски“ – В. Андонова

50 години ЦДГ №10 ”МАК” – Благоевград – тържество в зала „Пейо Яворов” – Благоевград – Цв. Антова

40 години ДГ ”Ален мак” – гр. Разлог – Й. Тонкова

35 години ОДЗ „Ораново“ – гр. Симитли – И. Бакалова

30 години IX ОУ „П. К. Яворов – Благоевград – И. Бакалова

25 години XI ОУ ”Хр. Ботев” – тържество в зала „Яворов” – Благоевград – В. Чапкънов

• Участия на деца в театрални изяви:

„Под гъбката” /драматизация с участие на деца със специални образователни потребности в ПУ „П. Хилендарски” – Благоевград/ – В. Чапкънов, К. Мавродијева

Персонално участие на ученик от групата на Е. Аленова в постановката на ДТ “Никола Вапцаров” – Благоевград, „Голямата печалба” в ролята на разказвач

Персонално участие на ученик от групата на Е. Аленова в драматизация на приказка във „Вечер на народното творчество“ в ОУ „Паисий Хилендарски” – Д. Осеново.

Ученик от групата на Е. Аленова – автор на част от музиката на постановката „Умирай лесно” на ДТ “Никола Вапцаров” – Благоевград

Участие на ученик от групата на В. Ерина в постановката „Глупостта човешка съществува, откак свят светува”

Радиочас в РТЦ – Благоевград – участие на дете от групата на Б. Петкова

• Посещения на:

Кино:

„Пингвините от Мадагаскар”, „Астерикс”, „Омагьосаната къща”, „Замръзналото кралство”, „Пепеляшка”, „Играта на играчките” – Г. Чонгова, В. Ерина, Е. Мазълова, М. Гебрелиева, Цв. Шейтанова, Л. Траханова, В. Годориева

Театър:

”Лудориите на котарака в чизми”, ”Магическо шоу”, ”Коледни изненади” – Г. Чонгова, В. Еринина, Е. Мазълова, М. Гебрелиева, Цв. Шейтанова, Л. Траханова, В. Тодориева, Д. Рамов

”Лудориите на Котарака в чизми”, ”Коледно шоу”, Авторски спектакъл на Жанет Керанова ”Кой обърка приказките?” – представители от всички групи в Благоевград.

”Лудориите на котарака в чизми” – Хр. Стипцова, М. Симеонова, Й. Тонкова.

„Котаракът в чизми”, „Червената шапчица”, „Зайовата къщурка” „112” – деца от детските градини

„Приказки от шарената черга. Глупавият вълк“, „Плодчетата“, „Пинокио”, „Вълкът и седемте козлета”, ”Пеперудена история”, ”Зайковата къщурка”, „Баба Марта“ –

посещения на театралните постановки на ученици от групите на Е. Буюклийска, А.

Ангелов, К. Спасова, Г. Чонгова, Л. Траханова, В. Тодориева, В. Еринина, В. Дончева, В. Янева, В. Башова

• Изложби:

Инициатива УНИЦЕФ „Фоторепортери“ – изложба „Правата на децата“ – МО – Гоце Делчев

Изложба на рисунки на народни будители – С. Воденичарова

Изработване на картички-икони – Б. Петкова

Рисунки на тема „Моето семейство“ – М. Симеонова

Коледна кулинарна изложба – Е. Буюклийска, Х. Сали, В. Янева, В. Башова, В. Дончева, Д. Ташева, М. Трайкова

Изложба от рисунки „Моята Коледа“ – В. Тодориева

Есенна изложба ”Райчо и приятели” – А. Георгиева

„Екосветофар“ – художествена изложба в „Дом на културата“ – Г. Делчев – ученици от интегрираните групи в гр. Гоце Делчев

„Моят домашен любимец” – Г. Чонгова, Л. Траханова, М. Гебрелиева

„Аз, художникът“ – Х. Сали

„Мартенска изложба” – изложба на мартенички и рисунки – И. Бакалова К. Спасова

„Вярно и красиво” – изложба от тетрадките на учениците от I клас – И. Бакалова

„Най-красиво великденско яйце“ – К. Спасова

• Ателиета, работилници:

Отбелязване на Деня на земята:

„Хепънинг“ в училищния двор – Е. Аленова, В. Аршинкова, Д. Тънова

„Най-красив модел на земното кълбо” – рисунки на асфалт – Хр. Стипцова

„Спри тормоза тук” – изработването на хартиени розови фланелки и стикери с послания по повод отбелязване на Световния ден за борба с насилието в училище – А. Георгиева, Хр. Стипцова, Т. Иванова

„Цветна идея за деца в риск” – участие в украса на ел-таблата по главната улица в гр. Г. Делчев – ученик от групата на М. Гебрелиева

Изработване на хвърчила – Г. Чонгова, Л. Траханова, М. Гебрелиева

„Моят роден град” – рисунка на асфалт на тема – Г. Чонгова, Л. Траханова, М. Гебрелиева

„Сладоледена работилница” – приготвяне на мелби – Хр. Стипцова

„Мама е една“ – изработване на картички за мама – всички деца от РЦ – Благоевград

- „Пижо и Пенда“ – изработване на многобройни символи на здравето и дълголетие – всички деца от Ресурсен център – Благоевград
- „Пролетна работилница“ – изработване на картички за пролетта – всички деца от Ресурсен център – Благоевград
- „Шарен Великден“ – всички деца от Ресурсен център – Благоевград
- „Дървото на любовта“ – изработване на картички за Свети Валентин – всички деца от Ресурсен център – Благоевград

• **Други:**

Ден на толерантността /изработени медали от хартия/ – А. Георгиева

Инициатива под патронажа на президента Р. Плевнелив „Чети с мен, доведи приятел“, подкрепена от Област Благоевград при откриване на къщички за книги под мотото „Прочети – замени“ – Р. Янкова, Л. Ковачева, В. Иванова, В. Дончева

Четене на открито в световния ден на книгата и авторското право – Хр. Стипцова, Г. Ралинска

„Дайте ни шанс, защото ние можем“ – участие в ателие за приложни дейности по проект Успех – Г. Тошева, М. Данаилов

Международен конкурс на "Кеймбридж Юнивърсити прес" за изработване на чудовището Тревър от рециклируеми материали – I място за класа, с грамоти и предметни награди – Р. Янкова.

„Какво могат хората със Синдром на Даун“ – национална кампания, организирана от Карин дом – Варна, по повод 10 години от отбелязването на международния ден на хората със Синдром на Даун – изработени са персонализирани емотикони от дете от групата на Д. Тънова.

Посещение на Дневен център за деца и възрастни с увреждания „Символ на любовта“ в Деня на отворените врати – МО – Гоце Делчев

Представителна изява със снимков материал на посетените местности на участниците в клуб „Екопътеки“ – К. Попова.

„Да изчистим България заедно“ – почистване района на училището в с. Дебрен – учениците от групата на Е. Мазълова

„Мартенски празници 2015“ – участие в общоучилищно засаждане на кипариси в двора на училището – Е. Буюклийска, Р. Янкова, Д. Тънова

Парад на домашни любимци – Хр. Стипцова

„Хелоуин“ в детски парти клуб и изработване на маски – В. Годориева, В. Андонова

Танц на пингвините и народно хоро в Празник на гр. Разлог – М. Симеонова

Посещение на „Велянова къща“ в Празника на гр. Банско – Хр. Стипцова

Посещение на градския музей – В. Еринина

Посещение на храм „Св. Георги“ – А. Ангелов

Посещение на храм „Света Петка“ – с. Полена – А. Георгиева

1.3. Реализация на консултативна дейност

• **Консултации с общообразователни учители - 2118 броя**

- Най-често провежданите консултации с общообразователните учители са във връзка с:
- изготвяне на документацията, съгласно Наредба № 1/23.01.2009 г.;
  - уточняване на възможностите и условията за подпомагане на децата и учениците със специални образователни потребности от ресурсния учител в реалното учебно време на групата и класа;
  - уточняване на възможностите за явяване на Национално външно оценяване и Държавни зрелостни изпити след завършен IV, VII и XII клас;
  - осигуряване на възможност за участие на учениците на ресурсно подпомагане в извънкласни дейности, организирани от Ресурсен център – Благоевград;

- стимулиране на учениците за пълноценно участие в учебните часове;
- консолидиране на действия за мотивиране на коректно поведение в учебна среда;
- предприемане на конкретни мерки във връзка с агресивни прояви на ученици със специални образователни потребности;
- обезпечаване ефективна подкрепа на детето със специални образователни потребности по време на учебните часове/занятия, чрез предварителна подготовка на конкретни задачи и избор на дидактични материали;
- изготвяне тематични разпределения по всички учебни предмети, съобразени с възможностите на децата/учениците.

• Консултации с деца и ученици – 2105 броя

Всички специалисти провеждат консултации по график, утвърден от директора на Центъра, в рамките на два астрономически часа седмично, с децата/учениците със специални образователни потребности.

Консултациите са насочени към дейности за повишаване нивото на знанията, творчески инициативи за участия в конкурси, активности за развитие на фината моторика и речта.

Чрез консултациите ресурсният учител мотивира и стимулира способностите, познавателния опит, емоционално-волевата сфера и други качества на децата и учениците със специални образователни потребности, осигурява максимална адаптация към обкръжаващата среда. Създава възможно най-добрите предпоставки за включване в образователния процес.

1.4. Реализация на координационна дейност

Ресурсните учители информират и дискутират обучителния статус и състоянието на всяко дете с учители и специалисти, пряко ангажирани с обучението и възпитанието му. Организирант и осъществяват работни срещи, планират и реализират съвместни дейности – учебни, извънкласни и други. Проведени екипни заседания – 1312 броя.

Сътрудничеството с общообразователния учител често пъти е неефективно. Не всеки отделя време за специалното дете, дори не променя формите за изпитване и контрол. Съгласява се с необходимостта да бъдат адаптирани стандартните тестове, но не поема ангажимент да направи това и очаква тези тестове да бъдат направени от ресурсния учител и да му се предоставят.

Ресурсните учители координират дейността на екипите с цел установяване на единство, системност и последователност в корекционно-развиващата работа.

Дейността на главен учител К. Мавродиева през учебната 2014/2015 година е насочена към:

- координиране, организиране и оказване на съдействие за повишаване на квалификацията на специалистите;
- изготвяне на квалификационно-методическия план на Ресурсен център – Благоевград, и координиране изпълнението на дейностите, заложи в него;
- съдействие за обмяна на добри педагогически практики;
- създаване на организация за подкрепа на новопостъпили млади учители от специалисти с педагогически опит, при изготвяне на учебната документация и за организиране на работния процес.
- организиране на дейности за популяризиране и представяне на Ресурсен център – Благоевград, като ефективно функциониращо държавно обслужващо звено, за обучение и подкрепа на деца със специални образователни потребности.

2. Анализ на дейността на педагозите на деца с езиково-говорни нарушения

Работата на логопедите е фокусирана върху подобряване на уменията за вербална и невербална комуникация, за развитие на устната и писмената реч. Те са специалисти, които насърчават децата да овладеят по-добри умения за комуникация в подходяща социална среда.

От тримата логопеди към Ресурсен център – Благоевград, през тази учебна година са обследвани 169 деца/ученици със специални образователни потребности в 49 учебни заведения на територията на област Благоевград. В зависимост от спецификата на нарушението и потенциалните способности на децата, за терапевтична работа са насочени 135 деца/ученици с комуникативни нарушения, от които 70 са включени в седмичен, а 65 в периодичен график.

Данни за децата/учениците с комуникативни нарушения	Общ брой	Пред-училищна възраст	Начална училищна възраст	Ученици V – XII клас	Брой учебни заведения
Диагностицирани деца/ученици със специални образователни потребности	169	20	98	51	49
Децата/ученици със специални образователни потребности, включени в седмичния логопедичен график	70	10	51	9	18
Децата/ученици със специални образователни потребности, включени в периодичния логопедичен график	65	9	37	19	24

В началото на учебната година, логопедите обследват децата със специални образователни потребности. Установяват причините, вида и степента на езиково-говорното нарушение, поставят логопедична диагноза, избират и прилагат адекватна терапевтична програма за преодоляването му, като използват индивидуален подход към всяко дете.

Общото при всички деца с комуникативни нарушения е слабата говорна активност, недостатъчно формиран граматически строеж, фонетически затруднения, затруднения в разгръщане на собствено говорно изказване, нарушения в усвояването на процесите писане и четене и др. Но на фона на общите отклонения от езиковите норми са налице и специфични различия, които са заложили в програмата на реализираните индивидуални занятия за всяко дете поотделно.

Логопедичната терапия е насочена към разбирането на речта, развиване на познавателната сфера, представите за предметите и явленията от обкръжението, разбиране на думи и прости изречения. Работи се върху фонологичната система и семантиката, чрез натрупване на лексикален запас, постановка и автоматизация на звуковете.

При част от децата постепенно се формират умения за слухово разпознаване на фонемите. Подобрява се качеството на говорното дишане. Работи се за изграждане на правилна артикулация. Децата продуцират думи с по-сложна структура. Лексикалният фонд е обогатен и комуникативните възможности значително повишени. Подобрени са фината моторика, невербалната и вербална комуникация. Развити са уменията за сравняване и класификация по зададен признак. Формирани са умения за изразяване с прости фрази.

При част от децата се разви, а при други се усъвършенства четивната техника, характеризираща се с адекватна интонация и темпо. Овладеен е алгоритъмът за оптимално смислово възприемане на прочетения текст.

Развитието на устната реч се отрази благоприятно и върху развитието на писмената реч. Учениците прилагат основните норми на графичната и писмената система на българския език. Овладеана е основната употреба на пунктуационните знаци. Преписват правилно, а при диктовки почти не допускат грешки.

В края на учебната година са постигнати добри резултати. Комуникативните възможности на децата са значително подобрени. Езиково-говорната им изява е по-спонтанна и обмислена. При някои от децата са формирани способности за генериране на фрази, а при други на такива от по-сложен тип. Лексикалният фонд е обогатен. Предложната система е стабилизирана. Наблюдаваната липса на фонематична перцепция или такава с нисък интензитет е поставена или подобрена.

Логопедите провеждат консултации с ресурсни учители, родители и педагози, които работят с деца със специални образователни потребности. Работата в екип улеснява терапевтичния процес и води до по-бързи и трайни резултати. В тези консултации, специалистите дават указания и насоки за работа.

На родителите се показват упражнения, които да отработват с децата си в домашни условия, за да не се прекъсва корекционната терапия.

3. Анализ на дейността на рехабилитаторите на слуха и говора

Провежданата рехабилитация на слуха и говора се осъществява с общо 14 деца/ученици със слухови нарушения на територията на област Благоевград. Възрастта им варира от 6 до 20 години. Новопостъпили през тази учебна година няма.

Имайки предвид отдалечеността на населените места, терапията се реализира в седмичен и периодичен график.

Данни за децата/ учениците със слухови нарушения	Общ брой	Пред-училищна възраст	Начална училищна възраст	Уч-ци V – XII клас	Брой учебни заведения
Деца/ученици със слухови нарушения, включени в седмичния график	6	1	3	2	4
Деца/ученици със слухови нарушения, включени в периодичния график	8	2	4	2	8

Рехабилитационната и корекционна дейност е организирана и се осъществява с максимална ефективност в общообразователните учебни заведения. Тя съдържа няколко елемента, застъпени в работата с децата и учениците с увреден слух:

- развитие на слуховата перцепция – осъзнаване на звука, разграничаване на два звука /дискриминация/, разпознаване, разбиране и добавяне на значение към звука;
- развитие на умения за употреба на слухови апарати и помощна слухова техника в различна акустична среда /тиха, шумна/;
- използване на визуални маркери /знаци/ – всичко, което придава смисъл на съобщението /движения на устните, израз на лицето, език на тялото, елементи на средата, в която протича комуникацията/;
- развитие на речта – произношение /изолирани звукове, думи, изречения/, качества на гласа, темп, сила, ритмичност на речта, контрол на дишането;
- езиково развитие – езикова перцепция /разбиране на чужда реч/, езикова експресия /продуциране на собствена реч/, богатство на речника, употреба на изречения /граматика/, т. н.
- развитие на уменията за общуване – самостоятелно справяне в различни ситуации на слушане;
- овладяване на прекъснат разговор; модифициране на ситуации за улесняване на общуването;

В началото на всяка учебна година се прави оценка на възможностите на децата и учениците с увреден слух, за да развият тези умения. Базирайки се на нея се изготвя карта за индивидуална работа за всяко от тях, в която се залагат конкретни задачи, според потребностите на децата.

Терапията на слуха и говора е дълъг процес, който често е съпроводен с редица допускани от слуховоувредените деца и ученици нарушения като: недостатъци в граматическия строеж на езика /неправилно построяване на изреченията и съгласуване на думите в изречението/, нарушения в произношението на звуковете, ограничен и беден речников фонд, неточно разбиране и неправилна употреба на думите, ограничено разбиране на устната реч, ограничено разбиране на прочетения текст, трудности в овладяване на уменията за четене и писане /ограмотяване/, специфични грешки при диктовките и самостоятелната писмена реч и т.н.

В зависимост от проявата на посочените нарушения се планират и разпределят корекционните цели и задачи. Тяхното реализиране е според етапа на обучение и дейностите в индивидуалните занятия.

От важно значение е ранната рехабилитация със слуховоувредените деца в детските градини. При тях тя е най-активна, с целенасочено въздействие за развитие на слуховата функция и речта.

При децата от предучилищна възраст слухо-вербалната терапия е насочена към развитие на слуховото възприятие, постановка, автоматизация и диференциация на звукове. Работи се и за формиране на правилно речево дишане и обогатяване на активен и пасивен речник.

В края на годината те успешно автоматизират и диференцират говорни звукове, формират умения за правилно речево дишане и обогатяват експресивната и импресивна реч.

В началния училищен етап се акцентира върху процеса на ограмотяване. Наред с това целенасочено се работи върху изграждане на умения за слухово възприемане на отделни фонемни /думи, текст/, правилно поставяне на ударението и осмисляне на прочетен текст. В зависимост от индивидуалните потребности на децата, продължи и работата за формиране на правилно речево дишане и произношение.

При по-голямата част от слуховоувредените се отчита динамика в заложените цели и задачи. Те усвояват звуковия състав на думите, разбират често срещани думи и понятия, осмислят кратък текст, съобразен с тяхната възраст.

Рехабилитацията на слуха и говора при учениците в гимназиалния етап се отличава значително от останалите. Основните аспекти в нея са: овладяване на прагматичните аспекти на езика, разширяване на речниковия запас във връзка с актуални и адекватни за възрастта на учениците с увреден слух теми, формиране на практически умения и модели на поведение в разнообразни житейски ситуации (при кандидастване за работа, при попълване на документи и т.н.).

За подпомагане на учебния процес се прилага използването на алтернативни средства за общуване от децата и учениците със слухови нарушения /отчитане от устните, дактилна и жестава реч/. Тяхната употреба се налага от липсата на слухови апарати на някои от глухите ученици и недостатъчно разбиране на словесната реч.

В часовете с нечуващите деца значителен дял заемат дейностите за стимулиране на слуховото възприятие с технически средства – FM-система и специални софтуерни продукти. С тяхното прилагане се наблюдава значителна успеваемост, както в учебен план, така и в психологически аспект – по-добра концентрация и устойчивост на вниманието.

В процеса на интегрирано обучение децата и учениците с нарушен слух се подпомагат и от други специалисти към Ресурсен център – ресурсни учители и психолози. Включването им в обучението на слуховоувредените допринася за тяхната успеваемост и социализация.

От изключителна важност е ролята на семейството. Тяхното активно включване в дългия процес на рехабилитация е в основата детето им да развие максимално своя потенциал. На такава пълноценна подкрепа разчитат по-голямата част от слуховоувредените деца и ученици на ресурсно подпомагане.

4. Анализ на дейността на педагозите на деца със зрителни затруднения

Ресурсното подпомагане на зрително затруднени деца и ученици създава условия за преодоляване на обективните трудности за справяне в околната среда, усвояване на полезни практически и социални умения, подготовка за самостоятелен и независим живот, овладяване на учебни знания и компетентности. Формира положителни нагласи сред учители, съученици и родители.

На територията на област Благоевград има седем зрително затруднени деца/ученици – в Благоевград, Петрич, с. Долно Осеново, община Симитли и в с. Рибново, община Гърмен. Работата на специалистите към Ресурсен център – Благоевград, е насочена към формиране на широк кръг умения за справяне в различни ежедневни ситуации, към успешно ориентироване и придвижване в околната среда и към използване на остатъчното зрение, при тези, които имат такова.

В процеса на обучение с интегрираните ученици се използват разнообразни средства и материали като: Брайлова пишеща машина, Speech Lap програма, таблет, CD, аудио слушалки, дъски и фигури за вграждане; говоряща програма за зрително затруднени „Jaws”, увеличителна лупа, релефни фигури и обемни форми, компютърни образователни програми и др. Дидактичните средства, които разработват ресурсните учители, подпомагат практическите упражнения за подобряване координация, развитие на фина моторика и тактилно функциониране.

Обучението на зрително затруднените деца/ученици е изградено върху мултисензорна основа и се осъществява с адекватни методи за опознаване на околния свят. Усвояват се специфични четивни техники, включват се техники, свързани с тактилно и слухово взаимодействие, изработват се компенсаторни стратегии, формират се умения за самостоятелно учене. Ресурсните учители прилагат разнообразие от методически похвати, средства и форми на работа, насочени не само към по-лесното и достъпно усвояване на знания и формиране на умения, а и най-вече към развитие на цялостната личност на ученика.

Зрително затруднените деца и ученици в интегрираните групи към Ресурсен център – Благоевград, се самообслужват, ориентират се в познати пространства, в и извън училището, справят се при различни занимания и дейности. Включват се в извънкласни мероприятия и имат обществени изяви. Този комплекс от умения, гарантира постигане на максимално възможно ниво на самостоятелност за справяне в ежедневието, повишаване на самооценката и придобиване на увереност при взимане на важни житейски решения и изграждане на личностна култура.

Ресурсните учители, работещи със зрително затруднени ученици, повишават квалификацията си, като се включват в обучителни семинари и обучения, където се запознават с най-новите техники на работа.

5. Анализ на дейността на психолозите.

На територията на област Благоевград дейността на психолозите е насочена в няколко основни направления: психодиагностична, консултативна, координационна.

Първата и най-важна част в работата на тези специалисти е **психодиагностичната**. Резултатите от психологическото оценяване служат на учителите и други отговорни за детето/ученика специалисти, по начин, който позволява да се разберат и да се посрещнат затрудненията на детето в емоционален, когнитивен и психосоциален план.

През учебната година са диагностицирани 268 деца/ученици със специални образователни потребности, които са в учебни заведения, без психолог или педагогически съветник. След оценка на възможностите една част от тях са включени в седмичния график на психолозите – 78, а останалите 190 – в периодичния.

Данни за децата/ учениците	Общ брой	Детска градина	Начална училищна възраст	Уч-ци V – XII клас	Брой учебни заведения
Диагностицирани деца/ученици със специални образователни потребности	268	43	79	145	74
Деца/ученици със специални образователни потребности, включени в седмичния график	78	13	28	37	20
Деца/ученици със специални образователни потребности, включени в периодичния график	190	30	52	108	54

Някои педагогически съветници към училищата, членове в училищните екипи, не се включват в процеса на диагностика и конкретна работа с децата и там подкрепата се осъществява само от специалистите на Ресурсен център – Благоевград.

При диагностичната дейност се използват различни и широк спектър от стандартизирани психологически тестове и методики за диагностика на нервно-психичното и когнитивно развитие за установяване показателите на вниманието, мисленето, въображението, паметта.

Работата на психолозите е насочена към промяна на затворения свят на детето със специални образователни потребности, за разкриване на неговите потенциални възможности за комуникация и социална адаптация.

При част от децата се работи за преодоляване на емоционално-поведенческите проблеми, което се постига в съвместната работа на екипа, в сътрудничество с родителите.

При други, затрудненията произтичат от обективни здравно-медицински фактори. При тях и най-малките промени са големи постижения.

Към всяко дете/ученик се прилага индивидуален подход и всяко въздействие е съобразено със специфичните му особености, нужди, дефицити и способности.

Друга дейност на психолозите от Ресурсен център – Благоевград, е **консултативната**, която е насочена към:

- мотивиране и насърчаване на децата/учениците за включване в дейности, повишаващи увереността, самочувствието и желанието за пълноценно участие в живота на групата/класа, училището и обществото като цяло;
- консултиране на родителите по проблеми на детското поведение, преодоляване на конфликти и стимулиране на детското развитие;
- посредничество при решаване на конфликти между ученици, родители, училищно ръководство и др.;
- съдействие с различни служби, работещи по проблемите и правата на децата;
- изграждане умения за разпознаване и справяне с различни форми на насилие.

Вследствие на консултативната дейност на психолозите се преодоляват до голяма степен негативните нагласи към децата/учениците със специални образователни потребности в учебните заведения от страна на връстници, родители и учители.

Координационната дейност се изразява в сътрудничеството с родители, учители и специалисти и е в основата на планирането и взимане на решения в процеса на подпомагане.

Дейността на Екипа за превенция на насилието над деца в риск и през тази учебна година е насочена към:

- ранно откриване на различните проблеми, водещи до затруднения в интеграцията /училищна или цялостна/ и адекватната им диагностика;

- идентифициране на рискови фактори, провокиращи агресивно поведение и прилагане на превантивни мерки;
- провеждане на срещи и консултации с родителите, ръководствата на учебните заведения и всички институции, които имат отношение към проблема;
- избор на оптимални решения;
- използване на терапевтични методи за подпомагане когнитивното израстване на децата и стимулиране развитието на мисловните умения;
- провеждане на дейности за развиване на социални умения и контакти;
- прилагане на ефективен модел за психологическа подкрепа.

Приоритетна задача е повишаване нивото на информираност, създаване на среда, в която да се говори за проблема, ангажиране на цялата общественост и създаване на групи от различни специалисти и служби, които да работят заедно по решаването на различни казуси.

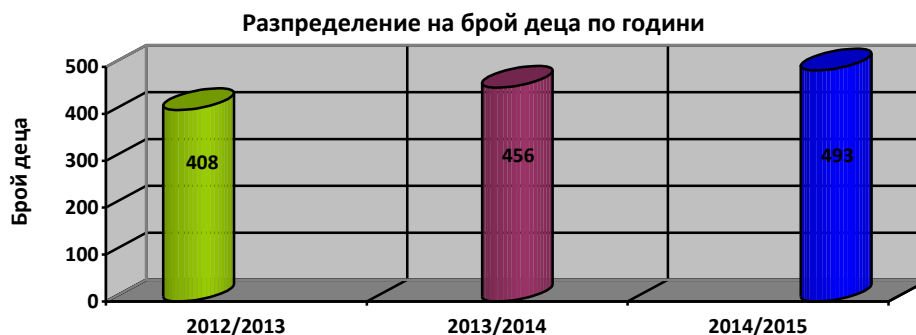
За втора поредна година, добрата практика на екипа показва, че работата е ефективна, когато се осъществява добро сътрудничество между специалистите от Ресурсен център – Благоевград, и институциите, свързани със закрилата на децата: отдел „Закрила на детето”, Детска педагогическа стая, Местна комисия за борба с противообществените прояви, ДДЛРГ и др.

IV. Информация за интегрираното обучение на децата и учениците със специални образователни потребности

В началото на учебната година децата на ресурсно подпомагане са 468. Броят на отпадналите от ресурсно подпомагане за учебната 2014/2015 г. е 31, от тях поради:

- изтекъл срок на ресурсно подпомагане – 2 бр.;
- заявление от родител – 9 бр.;
- преместване в специални училища – по желание на родителите и с насочване от ЕКПО към РИО – 1 бр.
- промяна на местоживеенето в друга област – 2 бр.;
- промяна на местожителство извън страната – 2 бр.;
- поради направени голям брой отсъствия /със заповеди на директорите на учебните заведения/ – 2 бр.;
- семейни причини – 1;
- преместени в учебно заведение, което работи по проект „Включващо обучение“ – 2 бр.;
- завършване на 12 клас – 10 бр.

През учебната 2012/2013 г. децата и учениците със специални образователни потребности, които се подпомагат от специалистите на Ресурсен център – Благоевград, са 408. С 48 са се увеличили през следващата година – 456. А в края на учебната 2014/2015 година децата и учениците със специални образователни потребности, които се подпомагат от специалистите на Ресурсен център – Благоевград са 493.

- **Диагнози по Списък-образец 1А за последните три учебни години /сравнителен анализ по видове увреждания и нарушения/**

Диагноза	Брой ученици		
	2012/2013	2013/2014	2014/2015
Множество увреждания /умствена изостаналост, физ.увреждане и т.н./	2	14	11
Лека умствена изостаналост	185	198	197
Умерена умствена изостаналост	38	33	21
Тежка умствена изостаналост	4	3	5
Нарушено зрение	3	7	7
Увреден слух	12	17	14
Езиково-говорни нарушения	19	26	25
Физически увреждания	21	14	24
Обучителни трудности	97	107	137
Аутизъм	21	26	40
Синдром на Даун	4	10	11
Синдром на Турет		1	1
Всичко:	408	456	493

Съществува тенденция за нарастване броят на децата, които имат обучителни трудности и аутизъм. Това се изразява в затруднения при комуникацията и социализацията и усвояване на знания по един или няколко учебни предмета.

- **Разпределение на учебните заведения със застъпено ресурсно подпомагане по общини за 2014/2015 г.**

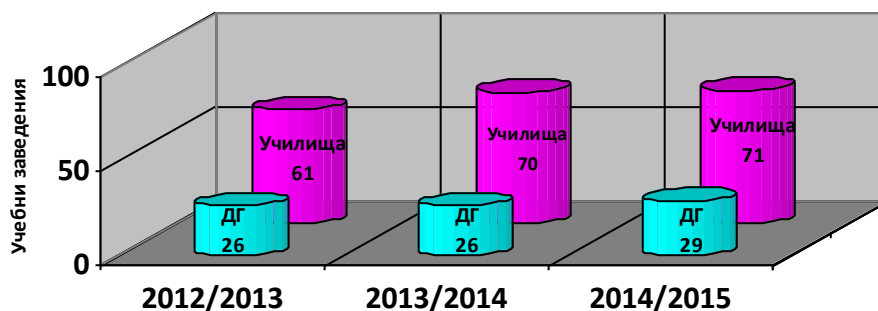
ОБЩИНА	ЦДГ	ОДЗ	НУ	ОУ	СОУ	ПГ	НХГ
Банско	-	-	1	-	1	-	-
Белица	-	1	-	1	-	-	-
Благоевград	7	4	-	4	4	2	1
Гоце Делчев	-	1	-	6	1	1	-
Гърмен	-	2	-	4	2	-	-
Кресна	-	-	-	-	1	-	-
Петрич	2	4	-	9	3	2	-
Разлог	-	1	1	4	1	2	-
Сандански	1	1	1	6	-	3	-
Сатовча	-	-	-	1	2	-	-
Симитли	1	2	-	1	2	-	-
Струмяни	-	1	-	-	1	-	-
Хаджидимово	-	-	-	1	1	-	-
Якоруда	-	1	-	-	1	-	-
Общо	11	18	3	37	20	10	1

В област Благоевград има 210 учебни заведения /135 училища и 75 детски градини/. През тази учебна година ресурсно подпомагане се осъществява в 71 училища и 29 детски градини, във всичките четиринайсет общини на областта.

- **Брой учебни заведения със застъпено ресурсно подпомагане за последните три учебни години**

Учебна година	ДГ	Училища
2012/2013 г.	26	61
2013/2014 г.	26	70
2014/2015 г.	29	71

Брой учебни заведения със застъпено ресурсно подпомагане за последните три учебни години

На територията на област Благоевград, броят на учебните заведения, в които е застъпено ресурсно подпомагане за 2013/2014 учебна година се е увеличил значително спрямо същият за 2012/2013 г. За учебната 2014/2015 година броят на учебните заведения с ресурсно подпомагане е приблизително същия с предходната, но децата и учениците със специални образователни потребности, които се подпомагат от специалистите на Центъра, се увеличават. Наблюдава се концентриране на повече деца в едно учебно заведение, което улеснява работата на специалистите.

Дейността на Ресурсен център – Благоевград, е насочена към повишаване информираността по отношение на интегрирането на деца със специални образователни потребности в училищна среда. Ефективната работа на специалистите доказва предимствата и ползата от ресурсно подпомагане, което е предпоставка все повече родители на деца с обучителни затруднения, да търсят професионална и специализирана помощ в Центъра.

- **Разпределение на интегрираните деца/ученици със специални образователни потребности в 46 групи за ресурсно подпомагане по класове и етапи:**

Брой деца	Учебна година		
	2012/2013 г.	2013/2014 г.	2014/2015 г.
1. Общ брой деца в яслена възраст	0	1	0
2. Общ брой деца от предучилищна възраст	51	51	50
3. Общ брой ученици в начален етап	135	165	187
I клас	21	24	32
II клас	40	44	51
III клас	38	51	47
IV клас	36	46	57
4. Общ брой ученици в прогимназиален етап	173	190	177
V клас	42	39	43
VI клас	55	50	38
VII клас	57	47	51
VIII клас	19	54	45
5. Общ брой ученици в гимназиален етап	49	49	79

IX клас	16	17	40
X клас	13	15	15
XI клас	9	11	14
XII клас	11	6	10
ОБЩ БРОЙ	408	456	493

Общият брой на децата и учениците на ресурсно подпомагане през 2014/2015 г. е 493. Наблюдава се тенденция за повишаване спрямо всяка предходна учебна година. Повече са децата, които се обучават в начален и прогимназиален етап. Броят им варира, тъй като те продължават обучението си, подпомагани от специалистите на Ресурсен център – Благоевград и преминават от един образователен етап в друг.

- **Брой деца и ученици със специални образователни потребности в групите на ресурсните учители:**

Брой ресурсни учители	Брой деца/ученици със специални образователни потребности в интегрираните групи
1	4
1	7
1	8
7	9
11	10
13	11
6	12
2	13
1	14
2	15
1	16
Общо 46	493

Ресурсните учители подпомагат деца и ученици със специални образователни потребности в 46 интегрирани групи от 7 до 16 деца. От тях само 2-3 групи са с по-голям брой деца, поради наличието на повече ученици в едно населено място, отдалечена от областния център. Тяхната възраст и образователни потребности са сходни и може да се организира групова работа. Средната натовареност на ресурсен учител е 11 деца/ученици в група.

Всяко дете на ресурсно подпомагане получава максимална подкрепа от специалистите на Ресурсен център – ресурсен учител, логопед, психолог, слухово-речеви рехабилитатор, независимо от броя на децата в групата, броя учебни заведения и отдалечеността на населените места. Ресурсните учители работят по 2, 3 или 4 часа седмично с едно дете, а останалите педагогически специалисти го включват в седмичния си или периодичен график, според потребностите. По този начин с всяко дете се работи от 4 до 7 часа седмично.

В 42 учебни заведения, в които има повече от четири деца, от общо 100 със застъпено ресурсно подпомагане, Ресурсен център – Благоевград, осигурява ежедневно присъствие на ресурсни учители. В останалите 58 учебни заведения, /където се обучават по едно или две деца със специални образователни потребности/, ресурсните учители работят с тях един или два пъти седмично по 2, 3 или 4 часа. От всички 493 деца на ресурсно подпомагане по-голям е броят на тези в училищна възраст, в сравнение с тези в детската градина. Тенденцията е в училищата да се концентрират по-голям брой деца /57%/. Докато само в 7% от детските градини се подпомага повече от едно дете.

От общо 46 ресурсни учители, 26 /57%/ подкрепят деца и ученици със специални образователни потребности в едно или две учебни заведения, които са позиционирани на близки разстояния едно от друго.

Останалите 20 /43%/ подпомагат децата и в по-далечни населени места, на разстояние от 5 до 35 км, които посещават по график – от 2 до 4 учебни часа седмично.

Специалистите – логопеди, психолози, слухово-речеви рехабилитатор, работят по седмичен и периодичен график, като пътуват на големи разстояния и подпомагат децата със специални образователни потребности във всички общини на областта.

V. Анализ на дейността на екипите за подпомагане обучението и възпитанието на деца и ученици със специални образователни потребности в общообразователните училища и детските градини

1. Основни цели и задачи на екипите

Училищните екипи в общообразователните учебни заведения, извършват комплексно педагогическо оценяване на образователните възможности на децата със специални образователни потребности. Разработват индивидуални образователни програми за обучение и отчитат напредъка на децата/учениците в края на първи срок и на учебната година. Екипите извършват консултиране на учители и родители по образователните проблеми, възникващи в процеса на обучение.

2. Дейности за реализация на поставените цели

2.1. Проведени екипни заседания

Специалистите на Центъра обсъждат с педагогическите колективи в учебните заведения на екипни срещи и педагогически съвети, същността на ресурсното подпомагане и нормативните документи, които го регламентират. Дискутират се въпроси, свързани с използване на подходи и стратегии, които се прилагат при работа.

В общообразователните учебни заведения на територията на цялата област са проведени 1017 екипни заседания и работни срещи на училищните екипи по график и извън него. Чрез указания, насоки и активното съдействие от страна на всички специалисти към Ресурсен център – Благоевград, се обезпечават задължителната училищна документация, касаеща интегрираните деца и ученици.

2.2. Диагностична дейност

Дейностите за диагностика на децата и учениците със специални образователни потребности са задълбочени, прецизни и всеобхватни. В резултат се изготвя индивидуален профил на всяко дете – доклади от различните специалисти, карта за първична оценка на образователните възможности, индивидуална образователна програма.

Трудностите в усвояването на учебния материал не са конкретно състояние, с рамкирана характеристика. Най-често затрудненията, които обединяват и характеризират децата със специални образователни потребности са по посока формиране и развитие на уменията за:

- **писане**

- заменя сходни ръкописни букви /о-а, ъ-ч, в-д и др./;
- заменя сходни звукове /п-б, з-ж, ц-ч, с-з/;
- пропуска, добавя или размества букви и срички;
- пише разделно части на една дума;
- слива съседни думи;
- не спазва редовете.

- **четене**

- чете бавно;

- чете буква по буква;
- заменя сходни звукове /с-ш, т-д, ц-ч/;
- заменя сходни букви /п-н-и, з-в/;
- пропуска и добавя звукове и срички;
- често губи мястото на четене;
- нарушено е разбирането.

- **математически способности**

- трудно чете числата и разбира математическите знаци и термини;
- среща трудности при решаване на устни и текстови задачи;
- изпълняване на последователни инструкции;
- ориентиране в пространството и времето;
- определяне на големина, форма, количество.

- **други**

- нарушение в разбирането на устните изказвания и неправилно интерпретиране;
- дезорганизираност;
- хипер- или хипоактивност;
- неадекватни емоционални прояви (затвореност или избухливост);
- слаба концентрация на вниманието;
- невъзможност за точно вербално изразяване;
- нарушения във вестибуларния апарат, ритъма и пространствената ориентация.

3. Преглед на напредъка на децата

В индивидуалните занимания децата и учениците са мотивирани и работят върху поставените задачи, но се нуждаят от постоянни напътствия, разяснения и онагледяване, тъй като все още нямат формирани добри умения за самостоятелно изпълнение.

Много от тях са повишили своите знания, умения и компетенции. Голяма част от целите и задачите, заложили в индивидуалните образователни програми са постигнати.

В резултат на оказаната подкрепа при всички интегрирани деца/ученици се наблюдава динамика в развитието в една или друга област. Нивото на придобитите знания и умения е строго индивидуално и напредъка в тяхното развитие също е различен. Наблюдава се подобряване на училищните навици и умения на децата и учениците. При някои от тях са повишени и обогатени академичните знания или се наблюдава подобрене в общуването и поведението като цяло. При други се наблюдава обогатен пасивен и активен речник, подобрена обща и фина моторика. Има и деца, които с подпомагане от специалистите на ресурсен център постигат държавните образователни изисквания за учебно съдържание по учебните предмети.

Не може да се отчете динамика при децата и учениците, които по здравословни, семейни или други причини не посещават училище/ДГ.

- **Резултати от годишното оценяване на децата/учениците със специални образователни потребности за 2014/2015 г.**

Таблица – приложение 1

Броят на оценките с качествен и количествен показател е 373, а на тези само с качествен – 441.

Завършилите първи клас са 31 ученици, от тях с обща оценка „Задоволителен” са 11, с „Добър” са 9, „Много добър” са 4, с „Отличен” – 7.

През тази учебна година XII клас са завършили десет ученици.

Във НВО за IV клас от общо 57 са се явили 16 ученици със специални образователни потребности. За VII клас – от 51 са положили изпит 17 ученици. От 10 дванайсетокласници – 1 е държал ДЗИ, а двама са се явили и издържали държавен изпит за придобиване на професионална квалификация.

- **Резултати от НВО и ДЗИ**

Таблицы – приложения 2, 3, 4

Повечето от децата и учениците на ресурсно подпомагане са успешно интегрирани и социализирани. Те имат възможност да развият всички аспекти на своята личност, да общуват пълноценно и да се развият като самостоятелни, успяващи и уверени в себе си млади хора.

4. Описание на силните страни, проблемите и решенията на екипната работа в учебните заведения

• Силни страни:

- Ръководството на Ресурсен център – Благоевград, си взаимодейства с ръководителите на учебните заведения при разрешаване на различни казуси, касаещи децата на ресурсно подпомагане.
- Работата в екип помага на всички участници в образователния процес да бъдат наясно с приоритетите, по които се работи и с конкретните отговорности, произтичащи от тях. Специалистите се фокусират върху силните страни на децата, подкрепят ученето, повишават самооценката и самостоятелността им по време на час.
- На екипните срещи и педагогическите съвети, провеждани в учебните заведения, се обсъждат всички дейности, свързани с обучението и възпитанието на учениците със специални образователни потребности.
- Общобразователните учители /по-често учители, които за първи път обучават деца/ученици със специални образователни потребности/ търсят и получават съдействие от специалистите на Ресурсен център – Благоевград, по отношение на учебно-възпитателната дейност, оценяването на учениците и при възникнали проблеми.
- В резултат на добрата екипна работа и координация между специалистите, ангажирани с децата със специални образователни потребности, отсъствията са предимно по здравословни причини, а броят на безпричинни отсъствия е сравнително малък.
- Ресурсен център – Благоевград, е действащ участник в процеса на интеграция и желан партньор за осигуряване на качествен образователно-възпитателен процес на интегрираните деца и ученици.

• Проблеми:

- Фиктивно участие на някои членове от училищните екипи при поставяне на целите за развитие на всяко дете със специални образователни потребности и разработване на индивидуалните образователни програми.
- Непознаване на нормативните документи, свързани с оценяването на учениците със специални образователни потребности.

• Възможни решения:

- Да се разработят държавно регламентирани програми и мерки за професионално ориентиране и реализация на младежите със специални образователни потребности.
- Материално-техническата и непрекъснато обновяваща се база да е ангажимент и грижа и на учебните заведения, в които се обучават деца и ученици със специални образователни потребности, а не само на ресурсните центрове.
- Да се работи по посока промяна на нагласите за приемане на различните деца.

5. Методическо подпомагане на екипите в детските градини и училищата.

Методическото подпомагане на педагогическите специалисти в общобразователните учебни заведения се осъществява на екипни заседания и педагогически съвети.

Актуализираната презентация на Ресурсен Център – Благоевград, за нормативната база, уреждаща ресурсното подпомагане, е представена пред екипите на учебните заведения, в които се обучават деца със специални образователни потребности.

Специалистите на Ресурсен Център – Благоевград, оказват съдействие на общообразователните учители при:

- оформяне на задължителната училищна документация;
- изготвяне на тематични разпределения на всички деца и ученици по учебните предмети;
- адаптиране и дозиране на учебното съдържание, съобразено с индивидуалните възможности на интегрираните ученици;
- оценяване и завършване на клас, етап или степен на образование на учениците със специални образователни потребности;
- оказване на професионална индивидуална подкрепа в рамките на учебния час;
- организиране на общоучилищни мероприятия и извънкласни дейности;
- професионално ориентиране.

На заседания на училищни екипи са разгледани и обсъдени следните теми:

„Начини и методи при работа с деца със специални образователни потребности в клас“ – Д. Радкова, Д. Тънова

„Учениците със специални образователни потребности в урочната дейност на класа“ – Д. Радкова

„Проблеми в общуването и прояви на агресия при деца и ученици със специални образователни потребности“ – Л. Праматарова, Е. Синадинова

„Особености в работата на ресурсния учител в детската градина“ – Г. Ралинска

„Усвояване на подходи за работа с ученици със специални образователни потребности“ – В. Янева, В. Башова

„Еднакви и различни“ – В. Дончева, В. Янева

„Нормативни документи“ и „Разработване на единни методически подходи при работа с деца със специални образователни потребности“ – Й. Тонкова

VI. Работа с обкръжението на децата и учениците

1. Извънкласни дейности, иницирани и организирани със съдействието на Ресурсен център – Благоевград

Изграждането на подкрепящата педагогическа среда, подготовката на квалифицирани и компетентни педагози, екипната дейност на специалистите и партньорството с родителите на децата са онези компоненти, от които зависи социалната адаптация и интеграция на децата със специални образователни потребности и пълноценното им участие в живота.

Участието на децата със специални образователни потребности в различни извънкласни дейности се реализира със съдействието на специалистите от Екип за организиране на информационни кампании и извънкласни дейности. Чрез съвместни дейности с другите деца/ученици, в класни и извънкласни мероприятия се допринася за лично и творческо израстване. Специалистите от Ресурсен център – Благоевград, организират различни по своята същност събития и извънкласни мероприятия за приобщаване към средата:

- посещения на изложби – обогатяват се представите за цветове, форми, изображения, размери, обогатяват се познанията за естетичното и красивото в изобразителното изкуство, формират се умения за „емоционално общуване“ с произведенията на изкуството;

- походи, разходки и екскурзии – задоволяват се потребностите на децата/учениците от знания за заобикалящата ги среда, формират се умения за ориентиране в нея, разкрива се връзката човек-природа-общество и се повишава екологичната култура;
- концерти – формират се вокални умения, придобиват се знания за стиловете музика, музикалните инструменти;
- спортни състезания – формират се двигателни навици за ходене, бягане, скачане, повишава се жизнения тонус, развива се координация, ритмичност, бързина, сръчност, точност, гъвкавост;
- конкурси – стимулира се развитието на творческите заложби и потенциал;
- тренинги – формират се практически умения и навици за справяне с различни задачи и трудности от битов характер;
- посещения на библиотеки, кина, театри и др. – повишава се културата на поведение на обществени места, придобиват се умения за общуване.

За успешна интеграция и социализация на децата/учениците със специални образователни потребности в училищния и обществен живот, специалистите на Ресурсен Център – Благоевград, организират и провеждат занимателни извънкласни дейности.

Извънкласни дейности:

• Открити уроци

Открити уроци в специализирано телевизионно предаване за хора с увреден слух – БНТ – К. Мавродиева, Б. Петкова, Цв. Антова.

„Ден на Земята“, „Ден на книгата“ – открити уроци, инициирани и проведени от В. Янева, В. Дончева, В. Башова, В. Ерина, М. Гебрелиева, Цв. Шейтанова

• Беседи, презентации, викторини

Беседи:

„Апостолът на Свободата – какво знаем за В. Левски“, „Освобождението на България“ – Д. Радкова

„Поискай да можеш да обичаш и ще бъдеш обичан“ – Р. Янкова

„Нашата библиотека“ – В. Иванова, Л. Ковачева

„Чиста и красива Земя. Как да опазим природата“ – В. Андонова

„Космосът“ – В. Дончева, В. Янева

„Не на наркотиците“ – М. Трайкова, Д. Ташева

„Не на агресията в детската градина“ – Г. Ралинска

Презентации:

„Обесването на Васил Левски“ – презентация, изработена и представена от ученик – Д. Ташева

„Да спрем агресията в училище“ – презентация, изготвена и представена от ученик на Е. Мазълова

„Народните будители“ – Г. Ралинска

„Васил Левски“ – презентация и беседа пред учениците от всички групи – МО Г. Делчев, Г. Ралинска

„Познавам ли професията, която избирам“ – презентация с гост-лектор от Център за кариерно развитие – Благоевград – участие на деца от групите на МО – Благоевград

Викторини:

Провеждане на детска викторина за отбелязване на Националния празник на България – учениците от всички групи – МО Г. Делчев

Ателиета, работилници и табла

Ателиета:

„В очакване на Рождество“ – коледно-новогодишни ателиета за изработване на украси, сувенири и играчки – ученици от всички интегрирани групи към Ресурсен център – Благоевград

„Коледа в Неврокопската Света Митрополия“ – ателие за изработване на декори – МО Г. Делчев

„Народни будители“ – ателие за изработване на книгоразделители – МО Г. Делчев

„Моето семейство“ – ателие за най-красива рисунка – МО Г. Делчев

„Времето и ние“ – цикъл ателиета в V СОУ „Г. Измирлиев“ – Благоевград. Част I: „Златна есен-благотворна“ – ателие за изработване на вази, цветя, апликации от природни материали. Част II: „Бяла зима-снеговита“ – рисуване със сол и акварел. Част III: „Пролет-животворна“ – ателие за изработване на керамични сувенири – Е. Буюклийска, Р. Янкова
„Светлина и сенки“ – ателие за изработване на силуети и релефи от керамика – Е. Буюклийска, Р. Янкова, Д. Тънова

„Бързо, лесно, интересно“ – ателие за изработване на сувенири от тесто – Р. Янкова

„Пролетта дойде“ – ателие за най-красива картичка в деня на астрономическата пролет – учениците от всички групи – МО Г. Делчев

Ателие за изработване на картички и емблеми по различни поводи през цялата учебна година – Г. Ралинска

Ателие за изработване на розови фланелки – Г. Ралинска, А. Георгиева

Работилници:

„Баба Марта“ – работилница в Община Благоевград – Е. Буюклийска, К. Мавродиева, Р. Тошева, Е. Аленова, В. Аршинкова, В. Чапкънов

„Бели и червени“ – работилница за изработване на мартеници – учениците от всички групи при Ресурсен център – Благоевград

Изработване на изделия от отпадъчни материали, за Деня на Земята – Д. Ташева, В. Башова

Изработване на почетни венци, послучай 24 май – Д. Ташева

Изработване на Великденска украса за дома – учениците от всички групи – МО Г. Делчев

Изработване на великденски картички и боядисване на яйца – А. Ангелов, Д. Ташева

Седмица на приятелството с изработени изненади и лакомства – ученици от групата на Г. Ралинска, съвместно със своите родители

Работилница за отбелязване Деня на Земята с изработване на макет „Как хората замърсяват реките“ и емблеми с лого „Пазете Земята чиста“ – ученици от групата на Г. Ралинска

Табла:

„Хелоуин в детската градина“, „Толерантността и ние“, „Дяконът Левски“, „Народните будители“, „Хората с увреждания“ – Г. Ралинска

„Коледари“ – Р. Тошева, Б. Петкова

„Народните будители“ – М. Симеонова, Л. Ковачева, В. Иванова
Изработени табла за Деня на децата със Синдром на Даун – ученици от групите на В. Дончева, В. Янева
Ден на Земята – изработване на табло от ученици от групите на В. Дончева, В. Янева, В. Еринина, М. Гебрелиева, Цв. Шейтанова.
Изработено табло за светите братя Кирил и Методий – нашите първоучители и табло-картата на България от природни материали и дребни семена – Т. Иванова

Тържества и игри

Тържество по повод Деня на народните будители – образователна беседа, викторина, изработване на табла, картички – организирано от Б. Петкова, Е. Буюклийска, гост – МО – Благоевград

„Едно „Уно“ с приятели – защо не“ – Т. Иванова

Тържество по случай 1 юни – Ден на детето – МО Сандански

„Рожден ден“ – детско парти – организирано от Р. Тошева, Т. Манова

Други

Посещение в цех за пелети във връзка с екологичното обучение в гр.Разлог – М. Симеонова

Посещение на Районен съд Гоце Делчев – МО Г. Делчев

Посещение на ПГТО, практическо наблюдение – Р. Тошева, Т. Манова, Цв. Антова, Б. Петкова

Посещение на Храм „Света Богородица“ – Симитли, изработване на книжки по време на Богослужение – Г. Ралинска

Посещение на храм „Успение на Пресвета Богородица“ – МО Г. Делчев

Посещение на Храм „Свети Георги“ – А. Ангелов

Поднасяне на цветя за Деня на Независимостта на България – МО Г. Делчев

Лятна работа с интегрирани деца и ученици:

от Благоевград/Симитли: А. Георгиева, Д. Тънова, Д. Радкова

от Разлог/Банско: Хр. Стипцова, Т. Иванова, М. Симеонова, Й. Тонкова

от Г. Делчев: Л. Траханова

от Санданки/Кресна: В. Андонова

от Петрич: В. Стоилова, В. Главчева, С. Киркова, В. Шопова

2. Участие в конкурси, организирани със съдействието на специалистите на Ресурсен център – Благоевград

Участието на децата със специални образователни потребности в различни творчески инициативи се реализира със съдействието на специалистите от Екип за разработване на проекти и конкурси. Подкрепяни от своите учители, децата, съвместно със свои връстници, участват в различни конкурси на международно, национално и регионално ниво и получават грамоти и награди.

По инициатива на Р. Янкова, Д. Тънова, Е. Буюклийска бе организиран **Първи Национален конкурс на Ресурсен център – Благоевград, „Подавам ти ръка и заедно ще го направим“**, в който се включиха деца от цялата страна, арт-школи, компютърни клубове и читалища.

Една част от осигурените от Ресурсен Център – Благоевград, награди са присъдени на деца със специални образователни потребности в трите категории: Рисушка – „Приятелството прави чудеса“; Компютърна рисушка – „Епизод от любима приказка“; Пластика – „Топлината на една протегната длан“.

За участие в конкурса са връчени 37 грамоти на деца от цяла България.

Участие на деца от групите на Р. Янкова, Д. Тънова, К. Мавродиева, Цв. Антова, Е. Буюклийска, Б. Петкова, Р. Тошева, В. Чапкънов, Й. Тонкова, Т. Иванова, Л. Траханова, Г. Чонгова, В. Башова в конкурса и са отличени след гласуване във социалната мрежа Фейсбук, според регламента:

Грамота и I място – Р. Тошева, Б. Петкова

Грамота и III място – Е. Буюклийска

Грамоти за участие – К. Мавродиева, Д. Тънова, Е. Буюклийска, Р. Янкова, Цв. Антова, В. Чапкънов.

Конкурси

Международни:

„Малък зограф“ – Световен конкурс за детска рисунка Банско 2015 – участие на ученици от групите на Д. Тънова, Д. Радкова, Р. Янкова

Национални:

„Аз, моето семейство и моят град“ – Национален конкурс за рисунка – Д. Тънова, Р. Янкова, Д. Радкова, К. Мавродиева, В. Тодориева, В. Башова, В. Янева

„Моята история“ – Национален конкурс на НГФ „Българка“ – Р. Янкова, Д. Тънова, В. Аршинкова, Д. Радкова, К. Мавродиева

„Моята вълшебна есен“ – Национален конкурс за рисунка – Д. Тънова, Р. Янкова, Е. Буюклийска, Д. Радкова, К. Мавродиева, Т. Манова, Б. Петкова, С. Воденичарова-Недокланова, Й. Тонкова, М. Симеонова, С. Воденичарова, Ат. Панчев, В. Шопова, С. Киркова, МО Г. Делчев

„Внимание! Деца на пътя“ – Национален конкурс, организиран от Арамекс – България – В. Тодориева, А. Ангелов

„Безопасно движение“ – Национален конкурс, организиран от НЧ „Зора“ – Габрово – А. Ангелов

„Хората – еднакви и различни“ – Национален конкурс за рисунка – Цв. Антова, Б. Петкова, Д. Тънова, Р. Янкова, В. Башова

„От Коледа до Васильовден“ – Национален конкурс за рисунка – В. Башова

„Коледа е, стават чудеса“ – Национален конкурс – В. Шопова, В. Тупарова, Т. Лучков, М. Данаилов, С. Киркова, С. Воденичарова, Г. Тошева, В. Стоилова, В. Тупарова

„Виж моя ангел“ – Национален конкурс за пластика – Цв. Антова, Б. Петкова, В. Шопова, Ат. Панчев

„Под дъгата на детството“ – VIII Национален конкурс за детска рисунка, Сандански 2015 – А. Ангелов

„Рецептите на баба“ – Национален конкурс за детска рисунка и литературна творба – участие на ученици от групите на Г. Чонгова, Л. Траханова – присъдени са грамоти за участие

„Възкресение Христово“ – Национален конкурс – участие на ученик от групата на Г. Чонгова, Л. Траханова

„За хляба наш“ – Национален конкурс – участие с хляб-слънце – Хр. Стипцова, участие с пластики – ученици от групата на И. Бакалова

„Магията на кукерската маска“ – Национален конкурс, организиран от сдружение

„Усмивка“ гр. Бургас – Д. Тънова, Е. Буюклийска, Р. Янкова, Г. Ралинска, Е. Аленова

„Пижо и Пенда“ – VII Национален конкурс – участие на ученици от групите на – К.

Мавродиева, Д. Тънова, Е. Буюклийска, Р. Янкова, Цв. Антова с приложения и макети на кукли – присъдени са грамоти за участие в конкурса „Да подадем ръка, да подарим надежда” – Национален конкурс за детска рисунка – участие на деца от групата на Цв. Антова

Регионални:

„Най-добро мото, най-добро табло“ – Регионален конкурс за емблеми на гр. Кресна, послучай годишнината от създаване на общината – В. Иванова, Л. Ковачева
„Алкохолът – горчивата почерпка за нечие здраве“ – конкурс, организиран от РЗИ – Благоевград, и Комисия за борба с противообществените прояви на малолетните и непълнолетните – Благоевград – ученик от групата на К. Спасова – присъдени са Първо място за мултимедийна презентация в училищен кръг и грамота и награда в общинския кръг.
„Пролетта настъпи” – Регионален конкурс за детска рисунка, организиран от сдружение „Еко Неврокоп” – В. Тодориева
„Моят любим национален герой“ – Областен конкурс за рисунка, организиран от Общински съвет по наркотични вещества – Благоевград – Б. Петкова, Р. Янкова – присъдени са грамоти за участие на децата и грамоти за техните ръководители.
„Коледна картичка“ – Регионален конкурс за изработване на компютърна картичка, организиран от Младежки дом – Благоевград – К. Мавродиева – присъдени са грамоти за участие на детето и грамота за ръководителя.

Училищни:

„Пусть всегда будет солнце“ – участие на ученик в училищен конкурс за рецитатори на руски език – Хр. Стипцова
„Земята наш дом” – училищен конкурс за отбелязване деня на планетата Земя – ученик от групата на В. Тодориева
„Най-добра осмомартенска картичка“ – училищен конкурс – Х. Сали
„Най-красиво великденско яйце“ – училищен конкурс – Х. Сали
„Най-добър математик“ – училищен конкурс – В. Иванова, Л. Ковачева
„Училище на годината – Благоевград 2015” – участие с песен в конкурса – Е. Аленова

Грамоти от конкурси:

Грамота и I място от Регионален конкурс „Алкохолът – горчивата почерпка за нечие здраве“ – К. Спасова
Трето място в Национално състезание "Виртуален турист" – В. Янева и В. Дончева
Трето място за рисунка на асфалт „Моят роден град“ – Г. Чонгова
Грамоти за участие /2 бр./ в Международен конкурс на "Кеймбридж Юнивърсити прес" – Р. Янкова.
Грамоти за участие /2 бр./ в Национален конкурс “Моята вълшебна есен”- Й.Тонкова, В. Башова
Грамоти за участие /3 бр./ в Национален конкурс “Внимание деца на пътя! ” – В. Тодориева, А. Ангелов, В. Башова
Грамоти за участие /2 бр./ в конкурс на Ротари клуб – Г. Делчев „Кои са пазителите на словото днес?” – В. Башова
Грамоти за участие /2 бр./ в Национален конкурс „Рецептите на баба“ – Г. Чонгова, Л. Траханова

Грамоти за участие в Национален конкурс „Моят любим национален герой“, 3 бр. – за участниците, 2 бр. – за ръководителите – Р. Янкова, Б. Петкова

Грамоти за участие в Национален конкурс „Пижо и Пенда“ 10 бр. – за децата от групите на: К. Мавродиева, Д. Тънова, Е. Буюклийска, Р. Янкова, Цв. Антова и 1бр. – за Ресурсен център

Грамота за участие в Национално състезание „Мога и зная как“ – К. Спасова

Грамоти за активно участие /19 бр./ в Спортен празник „Нека заедно спортуваме и победи завоюваме“ – А. Георгиева и Г. Ралинска

VII. Анализ на работата с родители

Включването на родителя в образователния процес увеличава шансовете за по-успешна социализация на детето.

Консултирането на родителите и настойниците се осъществява чрез тетрадка за обратна връзка, по телефона, чрез имейли или в лични срещи. Консултации с родителите – 2105 броя. Друга възможност за разясняване принципите и възможностите на ресурсното подпомагане е участието на специалистите в организираните от учебните заведения родителски срещи.

Родителите търсят обективна фактическа информация за практическа работа, чрез която да научат детето си на важни умения.

За изграждането на партньорски отношения, специалистите от Ресурсен център – Благоевград, работят в няколко направления:

Информирание:

- Предоставяне на информация и насочване към консултации с други специалисти.
- Насочване на родителите към конкретни действия и възможни решения – ресурсно подпомагане на детето или друга форма за обучение.
- Идентифициране на образователните и възпитателни потребности на детето и съвместно разработване на индивидуална образователна програма.

Консултиране:

- Обсъждане на конкретните цели, предвид специфичните обучителни затруднения.
- Планиране и предлагане на ефективни механизми за справяне в училищна среда.
- Определяне на начини и способности, чрез които родителите могат да помогнат на детето си в домашни условия.
- Консултиране на родителите относно професионалното ориентиране на децата им.

Подкрепа:

- Оказване на съдействие за съвместно решаване на важни въпроси, свързани с обучението на децата със специални образователни потребности.
- Окуражаване на родителите за активно участие в образователния процес – учебната дейност и извънкласни дейности.
- Семействата се насърчават да провеждат разговори с учителя или друг член на екипа, носещ отговорност за тяхното дете.
- Установяване на специфичните нужди на детето и разработване на подходящи стратегии за работа с него.
- Мотивиране на родителите активно да развиват индивидуалните заложби, способности и

интереси на детето им.

- Предоставяне на информация на родителите, която да им помогне да стимулират развитието на детето си в определена степен.

Привличането на родителите на децата със специални образователни потребности като партньори на специалистите е от изключителна важност за качеството на образователния процес. Ангажираността на семейството и адекватната комуникация подобрява значително постиженията и социализацията на детето.

Родителите се включват при изготвяне на индивидуалните образователни програми. Осъществяват се срещи с родители, с цел редовно информиране относно текущите постижения и консултиране за прилагане на различни подходи в домашни условия за по-качествена самоподготовка. Една част от родителите посещават часовете за консултации на специалистите, а друга, поради ангажираност – осъществяват тези консултации по телефона. Провеждат се и срещи с родители за насочване на децата им към ресурсно подпомагане.

VIII. Организационни, координиращи и методически дейности за осъществяване на въвеждаща и периодична квалификация на педагогическите кадри за работа с деца и ученици със специални образователни потребности

В съответствие с плана за квалификационната дейност на обслужващото звено за 2014/2015 г., ръководството на Ресурсен център – Благоевград, стимулира повишаването на квалификацията на педагогическите си специалисти.

През тази учебна година 27 от тях са придобили професионално квалификационна степен:

II ПКС – К. Спасова

V ПКС – В. Тупарова, Г. Тошева, С. Киркова, Т. Лучков, В. Шопова, В. Стоилова, В. Главчева, С. Воденичарова., А. Георгиева, В. Аршинкова, Е. Аленова, Д. Радкова, Б. Петкова, Д. Тънова, Р. Янкова, Е. Буюклийска, В. Чапкънов, С. Воденичарова, А. Ангелов, Г. Мекушина, М. Гебрелиева, В. Ерина, В. Тодориева, Г. Чонгова, Л. Траханова, Д. Рамов, Е. Синадинова.

Новопостъпилите учители се подпомагат при изготвяне на учебната документация и организиране на работния процес от учителите с по-голям педагогически опит:

В. Аршинкова, В. Чапкънов – Цв. Антова;

Т. Лучков, М. Данаилов – А. Панчев;

В. Ерина, М. Гюрова, М. Гебрелиева – Ц. Шейтанова и Н. Влайкова, Ф. Якупова;

Й. Тонкова, М. Симеонова и Хр. Стипцова – Т. Иванова;

В. Андонова, В. Дончева, Л. Ковачева – В. Янева, Д. Ташева и М. Трайкова.

Т. Манова, В. Дончева, Т. Лучков – Л. Праматарова.

С цел оптимизация на учебно-възпитателния процес, Ресурсен център – Благоевград, съдейства на специалистите за участие и представяне на конференции, работни срещи, семинари и обучения.

Обучения, семинари, кръгли маси, конференции:

- Участие в два семинара по проект „Подкрепа за равен старт чрез интегрирано обучение”:

„Достъпни техники по ориентиране и мобилност за интегрирани зрителино затруднени ученици” – В. Ерина

„Разработване на практически методи и средства за формиране на положително отношение на виждащите към интегрираните зрителино затруднени съученици“ - Д. Ташева

- Участие в обучение на тема: „Национални системи за издирване на изчезнали деца“ по проект INTERSYС – В. Дончева, В. Башова, В. Янева, Д. Ташева
- Семинар „Интеграцията на учениците със слухови нарушения в общообразователната среда“ – Ю. Керемидчиева, Б. Петкова, Д. Тънова.
- XI Международна конференция „Аз чувам“ – София – Б. Петкова, Д. Радкова, Д. Тънова, Р. Тошева
- Обучителен семинар по международен проект “Интегрирана териториална синергия за детско здраве и защита“ по приоритетна ос: Качество на живот, фокусирана върху критичните проблеми на деца в риск – В. Дончева
- VIII Национален семинар за ресурсни учители, работещи с интегрирани зрительно затруднени ученици на тема: „Поведенчески проблеми и социални взаимодействия във включващото обучение“ – Т. Манова, Д. Тънова, Й. Тонкова, Хр. Стипцова, В. Ерина
- Международна конференция организирана от Сдружение на родители на деца със Синдром на Даун – Т. Манова, Р. Янкова, С. Воденичарова, Ю. Керемидчиева, В. Главчева, Г. Тошева, В. Шопова, В. Стоилова
- Онлайн обучение през Уебинария: „Игрови техники в логопедичната терапия на деца“ – Д. Тънова, Р. Янкова
- НАРУ – България – семинар на тема: „Професионален профил на ресурсните специалисти в контекста на новите училищни политики”– Ю. Керемидчиева, К. Мавродиева, Д. Радкова, Г. Тошева, Р. Янкова, Д. Тънова, Т. Лучков
- Приложна конференция на НАРУ– България с британско участие: „Приобщаване в образованието – философия и практика“ –К. Мавродиева, Ю. Керемидчиева, Л. Праматарова, Т. Лучков
- Работна среща по повод проект на закон за предучилищното и училищното образование, мястото на децата и учениците със специални образователни потребности – Д. Радкова, К. Мавродиева, Ю. Керемидчиева
- Работна среща на тема: „От „Какво ще кажат другите за мен“ до „Какво избирам аз““ – С. Воденичарова, Р. Тошева, Р. Янкова, Г. Ралинска

IX. Организационни, координиращи и методически дейности за организиране и провеждане на подходящи форми за представяне на добри практики на интегрирано обучение

Квалификационната дейност се осъществява по План за квалификационната дейност на обслужващото звено, който се изготвя за всяка учебна година и се утвърждава със заповед на директора. В методическите дейности по различни научни направления, участват всички специалисти на Ресурсен център – Благоевград.

На педагогически съвет /м. декември/ пред всички специалисти са представени презентации на теми:

„Ролята на играта в учебния процес“ – В. Андонова, ресурсен учител

„Изследване на детската личност с помощта на рисунката, като част от проективните техники“ – В. Дончева, психолог

На педагогически съвет /м. април/ пред Екипа са представени презентациите:

„Ползата от консултативната дейност в ресурсното подпомагане” М. Данаилов, ресурсен учител

„Помощни средства и технологии в работата с деца и ученици със специални образователни потребности” – Е. Мазълова, В. Тодориева, ресурсни учители

„Методи и взаимодействие при работа с деца от аутистичния спектър“ – В. Аршинкова, ресурсен учител и Д.Тънова – логопед

Специалистите от Ресурсен център – Благоевград, изработват и подготвят периодично учебни дидактични материали, подходящи за нуждите на децата със специални образователни потребности. Добра практика е да се представят авторски помагала и дидактични материали от екипите на методическите обединения на педагогически съвети – м. февруари: МО Г. Делчев, м. Април: МО Благоевград.

През учебната 2014/2015 година работата на методическите обединения към Ресурсен център – Благоевград, е насочена към формиране на активно функциониращ екип от професионалисти, който периодично осъществява ефективна подкрепа на деца със специални образователни потребности.

Ежемесечно се реализират работни срещи на методическите обединения по райони, на които се представят изработени от специалистите презентации с практическа насоченост, на които присъстват и общообразователни учители:

Методическо обединение - гр. Сандански

„Ролята на играта в учебния процес“ – В. Андонова.

Методическо обединение - гр. Г. Делчев

„Помощни средства и технологии в работата с деца и ученици със специални образователни потребности” – Е. Мазълова и В. Тодориева

Методическо обединение – гр. Петрич

„Ползата от консултативната дейност в ресурсното подпомагане” – М. Данаилов

Методическо обединение – гр. Благоевград

„Формиране и развитие на речта и уменията при общуване – практически акценти“ – Е. Буюклийска

За повишаване квалификацията на всички специалисти към Ресурсен център – Благоевград, е организирано и проведено обучение на тема: „Развитието на фонологичното осъзнаване на децата със специални образователни потребности в помощ на процеса на ограмотяване”

Традиционна форма за споделяне на опит и съвместна дейност между общообразователни учители и специалисти на Ресурсен център – Благоевград, са откритите уроци.

Открит урок в III клас по Човекът и обществото „Траките – най-старите жители на днешните български земи“ – с участие на дете от групата на Хр. Стипцова.

Тържество за завършване на първи клас в читалище Банско – „Планетата на детските мечти“ – със специална подготовка и участие на две деца от групата на Хр. Стипцова.

X. Провеждане на дейности за изграждане на положителни нагласи за осъществяване на приобщаващото образование и за включване на семействата на учениците като партньори при обсъждане на различните аспекти на училищния живот, при провеждане на обучения, ориентирани към родители или съвместно с учители

Участието на семействата на децата и учениците със специални образователни потребности в различните дейности и мероприятия, формира положителни нагласи у родителите и ги прави естествен партньор в подпомагането на процеса на обучение и възпитание на техните деца.

Всички родители се притесняват за бъдещето на своите деца. Тези притеснения са по-силно изразени при семействата на деца със специални образователни потребности. Включването на родителите им в изготвянето на Образователната програма и обучението подобрява ефективността на усилията. Ролята на семейството в този процес е особено значима. Затова то трябва да е партньор на училището в стремежа му да търси и осъществява най-добрия модел за интегриране на детето. Развитието на детето не може да

бъде позитивно осигурено, ако не се реализира взаимодействие между семействата и училищната среда.

През учебната 2014/2015 година, Екипът за популяризиране дейността на Ресурсен център – Благоевград, организира и осъществява публични събития, медийни изяви и информационни кампании.

• **Информационни кампании**

Екипът на Ресурсен център – Благоевград, следва европейския модел на политики към и за хората с увреждания, за да имат същия индивидуален избор и контрол над живота си, както хората без увреждания, насочвайки вниманието на обществото върху потенциала и способностите на децата и учениците със специални образователни потребности.

През учебната 2014/2015 г. Ресурсен център – Благоевград, проведе информационни кампании във връзка с:

МЕЖДУНАРОДЕН ДЕН НА ХОРАТА С УВРЕЖДАНИЯ /3 декември/

Благоевград

“Бързо, лесно, вкусно” – състезание за приготвяне на най-оригинален студен сандвич и ефектен плодов десерт.

Гоце Делчев

Посещение на зоомагазин и беседа за животните.

Спортни игри на фитнес-площадката на градския парк.

Петрич

„Децата специални с различни способности, обединяват мечтите си за равни възможности“ – празнична програма в ПГМЕТ „Юрий Гагарин“.

Кресна

„Да се забавляваме и рисуваме заедно“ – празнична програма в СОУ „Св. Паисий Хилендарски“.

Сандански

„Светът е един – нека да не се делим, а помежду си да го споделим“ – празнична програма в IV ОУ „Козма и Дамян“.

Банско, Разлог

„И ние можем!“ – табло със снимки пред община Разлог, изработване на играчки от отпадъчни материали и рисуване на картини – ОУ "Св. Св. Кирил и Методий" – с. Бачево.

СВЕТОВЕН ДЕН ЗА ИНФОРМИРАНОСТ ЗА АУТИЗМА /2 април/

Ресурсен Център – Благоевград, отбеляза Световния ден за информираност за аутизма с организирани спортни и занимателни игри, обединени под мотото „Различни в училище, еднакви в игрите!“ в градове: Благоевград, Сандански, Петрич и Гоце Делчев.

СЕДМИЦА НА ОТВОРЕНИТЕ ВРАТИ НА РЕСУРСЕН ЦЕНТЪР – БЛАГОЕВГРАД /11 – 15 май 2015 г./

В традиционно организираната от Ресурсен център – Благоевград, „Седмица на отворените врати“, се предостави възможност на децата и учениците със специални образователни потребности в общините Благоевград, Симитли, Кресна, Сандански,

Петрич, Гоце Делчев, Банско, Разлог, Сатовча, Гърмен да вземат участие в творчески и занимателни дейности.

Целта на проведените мероприятия е стимулиране и развитие на всяка една от заложите на децата със специални образователни потребности в областта на знанието, спорта, театъра и приложното изкуство.

По този начин децата със специални образователни потребности демонстрират постиженията си пред своите семейства и връстници.

В рамките на Седмицата на отворените врати на Ресурсен център – Благоевград, са предоставени консултации от специалистите към Центъра – психолози, логопеди и слухово-речеви рехабилитатор, в консултативните кабинети в градовете Благоевград, Гоце Делчев, Сандански и Петрич.

За популяризиране на събитието, програмата на „Седмицата на отворените врати”, бе публикувана на фейсбук страницата и сайта на Ресурсен център – Благоевград, както и в РИО Благоевград.

Дейностите са проведени със съдействието на Екип за организиране на информационни кампании и извънкласни дейности.

„Седмицата на отворените врати”, повишава обществената осведоменост по отношение на интегрираното обучение и моделира по европейски стандарти нагласите на средата, в която се развива и обучава детето със специални образователни потребности.

11 май

Благоевград: „Усмивки в цветове“ – пленер

Симитли: „Какъв ще стана като порастна” – четене

Гоце Делчев: „Весел зоопарк” – изработване на колажи

Сандански: „Заедно играем и мечтаем“ – спортно състезание

Разлог: „Конете са мои приятели“ – Конна база

Кресна: Спортен празник

12 май

Благоевград: „С любов към животните“

Симитли: „Пъстър детски свят” – рисунка на асфалт

Гоце Делчев: „Засадох си цвете” – засаждане на цветя

Сандански: „Къща на музиката“ – артдраматизация „Горделивото пиано“

Разлог: „Да надникнем в царството на птиците“ – Музей на Национален парк Пирин

Петрич: „Заедно играем и мечтаем“ – спортно състезание

Кресна: „Аз и моята книжка“ – четене

Якоруда: „Всеки има мечти за успешен старт в живота” – рисуване

13 май

Крупник: „Нека заедно спортуваме и победи извоюваме“ – спортно състезание

Гоце Делчев: „Заедно играем и мечтаем“ – спортно състезание

Сандански: „Знам и мога“ – викторина и забавни мисловни игри

Разлог: „Във вълшебния свят на книгит“ – четене

Петрич: „Приятели и в игрите” – спортни игри

Петрич: „Развитие на природосъобразни форми на туризъм в родния край” – открит урок по Екология на туризма

Петрич: „Приятели с природата” – излет

Кресна: „Голям хитрец съм” – решаване на гатанки и кръстословици

14 май

Благоевград: „Заедно играем и мечтаем“ – спортно състезание

Симитли: „Професията на Стилист-фризьор и Шивач – моделиер“

Гоце Делчев: „На гости в Неврокопска света митрополия“ – беседа на тема: „Общочовешките добродетели“; „Заедно в кухнята“ – приготвяне на баница

Гоце Делчев: „Заедно в кухнята“ – приготвяне на сандвичи

Сандански: Декорация на автомобилни гуми за цитрусова градинка

Банско: „И ние творим“ – рисуване

Петрич: „Моделирам моя свят“ – ателие за приложни дейности

Кресна: „Най-добър математик“ – състезание

15 май

Благоевград: „Фитнес на открито“

Симитли: „Master Chef“ – кулинарно състезание

Гоце Делчев: „Детска хоротека“ – разучаване на хоро

Сандански: „Да посадим дърво“ – създаване на цитрусова градинка

Петрич: „Рисувам моята мечта“ – рисунка на асфалт

Петрич: „Чиста вода за чиста Земя“ – приложения

Кресна: Професия „Мебелист“ – беседа

• Благотворителност

Всички базари, изложби и мероприятия, провеждани от МО – Благоевград, са посветени на благотворителната кампания „Един град за едно дете. Благоевград за Мишо. Коледа е!“, за осигуряване на средства за лечението на ученик от НХГ „Св. Св. Кирил и Методий“ Михаил Николов.

Благотворителни базари:

- изделия за подпомагане лечението на ученик от III ОУ „Братя Миладинови“, гр. Г. Делчев – В. Ерина, М. Гебрелиева, Цв. Шейтанова;

- коледни картички за набиране на средства за Център за социални услуги „Вяра, надежда и любов“ с. Марчево – Г. Чонгова, Е. Мазълова.

- коледни картички за набиране на средства за подпомагане на деца в неравностойно положение – В. Чапкънов, К. Мавродиева, Д. Ташева, М. Трайкова, В. Шопова.

- сурвачки, плюшени играчки и кулинарни изделия за Коледа – участие на ученици от групите на Г. Чонгова и Л. Траханова, В. Тодориева, В. Ерина.

- изделия в помощ на ученици със специални образователни потребности – всички специалисти от МО – Петрич.

- „Бели и червени“ – В. Андонова, Д. Ташева

- „Деца даряват усмивки на деца“ – Великденски благотворителен базар – Д. Ташева

- „С нож и вилица“ – кулинарен благотворителен базар – Г. Чонгова, Л. Траханова, М. Гебрелиева

Благотворителни инициативи:

Ученик от групата на – Е. Аленова участва като поръчител на малкия Филип в предаването на БТВ „Предай нататък“.

„Bella Rock Fest 2015 – град Петрич“ – благотворителна акция в подкрепа на деца и ученици със специални образователни потребности – МО – Петрич

„Подари, прочети, замени книга“ – благотворителна инициатива – Р. Янкова, Д. Радкова, Б. Петкова

Благотворителен концерт за Кампания „Българската Коледа“ – участие с песен на ученичка от групата на Г. Тошева

XI. Взаимодействие и партньорство с институции и организации за осъществяване на интегрираното обучение

Ресурсен център – Благоевград, осъществява партньорство с различни институции и организации за пълноценно реализиране на процеса на интегрирано обучение: Община – Благоевград, Драматичен театър – Благоевград, Център за приобщаващо образование и Логос АБВ, СОУ за деца с нарушено зрение ”Луи Брайл” – гр. София, СОУ за деца с нарушено зрение „Д-р Иван Шишманов” – гр. Варна”, НЦРС – Пловдив, ДДЛРГ – Благоевград, ДДЛРГ ”Иван Кюлев” – Г. Делчев, Неврокопска Света митрополия, Община – Кресна, Дневните центрове в Благоевград, Г. Делчев, Петрич, Сандански, Разлог, Банско, Симитли, Якоруда, Ресурсните центрове в цялата страна, РИО – Благоевград, Дирекция „Социално подпомагане”, Регионална библиотека „Димитър Талев“ – Благоевград, ЮЗУ „Неофит Рилски” и всички учебни заведения, в които са интегрирани деца/ученици със специални образователни потребности.

При провеждане на стажантската практика, студентите от специална педагогика /ЮЗУ „Неофит Рилски”/ имат възможност да наблюдават открити индивидуални и групови занятия. Базовите учители демонстрират своите умения и мотивират бъдещите специални педагози за работа в областта на интегрираното обучение. По време на практиката базовите учители К. Мавродиева, Д. Радкова, Б. Петкова, К. Спасова, В. Аршинкова, Е. Аленова включват студентите в провежданите извънкласни и извънучилищни дейности.

- Участие на К. Мавродиева в периодични заседания на Обществения консултативен съвет към РИО – Благоевград, като представител на НАРУ – България.

- Участие в организираната от Сдружението на началните учители – Област Благоевград, кръгла маса на тема: „Основни нормативни документи, на които се основава обучението на деца и ученици със специални образователни потребности” – МО Благоевград.

- Мероприятията с участие на деца и ученици на ресурсно подпомагане са отразени в областни и местни медии: БНТ 1, БНТ 2, Радио Благоевград, Радио Фокус, в. Струма, „CS Запад” – Г. Делчев, кабелна телевизия – БАЦ – Петрич, Sandanski1.com, De-va news – Сандански.

- Участие на К. Мавродиева, Й. Тонкова в предаване на Радио Благоевград и Радио Фокус.

- Интервю на Д. Радкова и К. Мавродиева за в. Струма и БНТ2.

- Участие в работна среща с членове на комисията по образованието и представители на общообразователни учебни заведения от Благоевград – Д. Радкова и К. Мавродиева.

- Участие в специализираното предаване за хора с увреден слух по БНТ – К. Мавродиева, Б. Петкова, Ц. Антова.

С цел популяризиране дейността на Ресурсен център – Благоевград, се поддържат:

- собствена интернет страница на РЦПНОВДУСОП – Благоевград – <http://rescentre.blagoevgrad.eu/> – Д. Тънова, С. Воденичарова
- профил на Ресурсен център – Благоевград, в социалната мрежа Фейсбук, където обществеността има възможност да получава актуална информация за дейностите, в които се включват децата и учениците на ресурсно подпомагане – Д. Тънова, С. Воденичарова
- електронен Бюлетин на Ресурсен център – Благоевград, достъпен за всички институции, партньори, родители и др. – К. Мавродиева, Цв. Антова, Б. Петкова, Г.

Тошева. Съдействие на всички специалисти с предоставяне на материали, отразяващи извънкласни дейности, мероприятия и конкурси на ученици със специални образователни потребности, включени в бюлетин №4 на Ресурсен Център – Благоевград.

Изработени са:

- Годишен календар на Ресурсен център – Р. Янкова, Д. Тънова
- Каталог и грамоти на Ресурсен Център – Благоевград, за **Първи Национален конкурс „Подавам ти ръка и заедно ще го направим“** – Р. Янкова, Е. Буюклийска, Д. Тънова

ХII. Участие в проекти на областно, национално и международно равнище

Сътрудничество по проект Time@net на Фондация „Профилактика за здраве“ – Участие на експерти от Ресурсен център – Благоевград.

Сътрудничество по проект „УСПЕХ“ с ПГМЕТ „Ю. Гагарин“ – гр. Петрич
Сътрудничество по Проект „Гражданско образование“ – ЗПГ „Климент Тимирязев – гр. Сандански.

Специалистите от Ресурсен център – Благоевград, подкрепят учениците със специални образователни потребности, включени в проектите.

Участие на Б. Петкова и В. Аршинкова в проект „Студентски практики“

ХIII. Координация и контрол на директора на Ресурсен център – Благоевград

Ресурсен център – Благоевград, разполага с цялата задължителна документация, необходима за дейността му, съгласно Наредба №4 от 16.04.2006г.

През месец септември 2015 г. в РИО на МОН е представен и утвърден Списък-образец №1А на Ресурсен център – Благоевград. Актуализации на Списък-образец №1А са направени през м. декември 2014 г. и през м. февруари 2015 г.

Контролната дейност в Ресурсен център – Благоевград, се извършва в съответствие с изискванията на Инструкция №1/23.01.1995г. за провеждане на контролната дейност в системата на народната просвета и в съответствие с плановете за контролната дейност на Директора и Помощник-директора. За учебната 2014/2015 г. е извършен административен и педагогически контрол на работещите в Центъра. Основните приоритети на контролната дейност са следните:

- Прилагането и изпълнението на нормативните актове в образованието.
- Спазването на правилника за вътрешния ред.
- Спазването на изискванията за трудовата дисциплина и седмичните графици за работа.
- Правилното водене и съхраняване на задължителната училищната документация в изпълнение на Наредба №4/ 2003г. за документите в системата на народната просвета; Наредба №1/23.01.2009г. за обучението на деца и ученици със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания; Правилника за дейността на ресурсните центрове за подпомагане на интегрираното обучение на деца и ученици със специални образователни потребности.
- Изготвяне на седмичните графици за работа на ресурсните учители и педагогически специалисти.
- Изготвяне на индивидуални образователни програми
- Организацията и провеждане на учебно възпитателната работа на ресурсните учители и другите специалисти с педагогически функции.

За учебната 2014/2015г. са направени общо 111 проверки от Директора на Ресурсен център – Благоевград.

Проверени са: дневниците на групите; воденето и съхранението на ЗУД от ресурсните учители и специалисти с педагогически функции; дейността на МО; функционирането на СФУК и прилежащите към нея правила и процедури; ЗУД на техническия сътрудник – касиер – домакин; документацията на главния счетоводител; проверено са и воденето, вписването и съхранението на книгата за решения на ПС, както и воденето на книгата за вписване на протоколите от Общото събрание на РЦ.

От помощник-директора, учебна дейност са извършени 54 проверки. Проверена е учебната работа на 45 ресурсни учители, 4 психолози, 2 логопеди и слухово-речевия рехабилитатор. Проверени са изготвянето на доклади за оценка на възможностите, картите за педагогическо оценяване на деца/ученици със специални образователни потребности и индивидуални образователни програми.

Констатации:

Всички проверени учители са планирали образователната дейност в тематични разпределения на учебния материал по български език и математика. Във връзка с функцията “планиране и подготовка на учебния процес” няма практика планирането да се извършва в писмена форма за прогнозиране на очакваните резултати, планиране на методи, средства, материали за реализация на образователната дейност.

Необходимо е да се прави по-добра предварителна подготовка на занятията в посока определяне на оптимален обем и начин на поднасяне на информацията, на предвидените за изпълнение задачи и упражнения, на необходимите нагледни средства и дидактични материали – Е. Мазълова, Д. Рамов, Кр. Спириев, В. Стоилова.

По-голяма част от ресурсните учители и специалисти определят правилно конкретните цели и с оглед тяхното постигане структурират правилно занятието. Добри педагогически практики са стимулирането на дейностен подход – “учене чрез правене”, осъществяване на вътрешнопредметни и междупредметни връзки, разкриване на прагматичните аспекти на знанията, съобразяване на изискванията към учениците с индивидуалните им особености. При някои от посетените учители има възможност за по-ефективно използване на учебното време, за оптимизиране на онагледяването и за разнообразяване на използваните методи – А. Георгиева, Кр. Спириев, Е. Мазълова, Д. Рамов, В. Стоилова.

Много добре планирани и реализирани занятията са наблюдавани при ресурсните учители Атанас Панчев, Мария Трайкова, Галя Чонгова, Г. Ралинска. При тях в хода на урока се демонстрират подходящи методи на работа, с ясно поставяне на целите, опирайки се на опита на децата/учениците и заобикалящия ги свят. Използват се разнообразни дидактични и нагледни средства и материали, включително и такива, подготвени от самите учители, подпомагащи усвояването на учебния материал, опирайки се и на визуалното възприемане на зададените за изпълнение задачи; извършват постоянна смяна на дейности, като по този начин успяват да задържат интереса на децата/учениците, да реализират поставените задачи и да постигнат предвидените за занятието цели.

Единствено при ст.ресурсен учител Христина Стипцова е наблюдавана съвместна работа между общообразователния и ресурсния учители в клас. Наблюдаваното занятие показва, че тази форма на работа може да бъде ефективна и полезна както за ученика, така и за класа, който се приобщава към детето със специални образователни потребности.

При психолозите Т. Манова, Т. Лучков, В. Дончева и Л. Праматарова логопедите Е. Синадинова и Д. Тънова, слухово-речевия рехабилитатор Б. Петкова диагностиката, реализирането на учебното съдържание и отчитането на динамиката в развитието на децата/учениците, се осъществява с професионално и адекватно подбрани методика, подходи и средства, с целенасочен и правилен подбор на набора от използваните нагледни средства.

Всички ресурсни учители и специалисти работят за изграждане у учениците на комуникативни умения, умения за самостоятелна работа, за самостоятелно учене, за

работа в екип и група, за решаване на проблеми, за ефективно търсене, подбор и преценка полезността на информацията, за критично и конструктивно мислене. Има резерви по отношение на реализирането на интерактивни методи на обучение и използване на наличните информационни компютърни технологии.

При всички наблюдавани занятия работната атмосфера е спокойна и позитивна.

Дневниците на групите в по-голямата си част се водят в съответствие с нормативните изисквания. Най-честите пропуски са: ненанесен учебен за предходни дни; обобщеният брой на отсъствията не се отразява след приключване на текущия месец. При допуснати грешки се спазва начина за нанасяне на корекции, описан в чл.82. ал. /1/ и /2/ на Наредба № 4 от 16.04.2003 г. за документите за системата на народната просвета.

Личните дела на децата/учениците със специални образователни потребности се съхраняват, разпределени по групи за всеки ресурсен учител, за текущата учебна година. В края на текущата учебна година личните дела на учениците са окомплектовани с необходимите документи.

Индивидуални образователни програми са изготвени в началото на учебната година или при постъпване на ново дете/ученик в групата от екипите в училищата и детските градини. Същите са представени на родителите за съгласуване и на директорите на училищата за утвърждаване. Всички индивидуални образователни програми са утвърдени с подпис и печат от директорите на учебните заведения.

Тетрадки за обратна връзка се водят за всички деца и ученици със специални образователни потребности, подпомагани от учителите и специалистите на РЦ.

В резултат на всички извършени проверки са направени съответните изводи и препоръки за преодоляване на установените пропуски.

Резултатите от извършените проверки на учителите са отразени в констативни протоколи с констатации, изводи и направени препоръки при необходимост, които са неразделна част от Книгите за контролна дейност на Директора и помощник-директора на Центъра.

XIV. Специфични проблеми и затруднения в работата на Ресурсен център – Благоевград

- Регламентираните от законовата уредба задължения и отговорности не се поемат от всички участници в процеса на интеграция /голяма част от общообразователните учители и директори все още смятат, че тази дейност касае само ресурсните учители/.
- Въпреки обученията, които преминават общообразователните учители, липсва мотивация за работа с деца със специални образователни потребности.
- Архитектурната среда като цяло не е адаптирана към потребностите на децата и няма обособени специализирани кътове за обучение, отдих, игра и други дейности.
- Няма адаптирани учебни пособия и средства за работа с децата/учениците със специални образователни потребности в условията на общообразователната среда.
- Ограничени възможности за продължаване на образованието след осми клас.

XV. Предприети мерки за подобряване на работата на Ресурсен център

- Усилията на специалистите от Ресурсен център – Благоевград, са насочени към повишаване информираността на училищните ръководства и педагогическите колективи по отношение на включването на детето със специални образователни потребности в общообразователната среда. Постигнато е добро ниво на взаимодействие с ръководствата и колективите на общообразователните учебни заведения, заслугата за което е на екипа на Ресурсен център – Благоевград.
- Екипи от специалисти – ресурсни учители, логопеди, слухово-речеви рехабилитатор и психолози, подпомагат деца със специални образователни потребности и в най-

отдалечените населени места на област Благоевград.

- Създадена е организация с всяко дете със специални образователни потребности да работят двама и дори трима специалисти от Центъра, в зависимост от потребностите и възможностите му.
- Специалистите включват семействата и родителите на децата със специални образователни потребности във всички мероприятия и дейности, проведени през учебната година. Създадена е възможност да бъдат сътрудници и партньори в образователния процес на децата си.
- Ресурсен център – Благоевград, реализира информационни кампании като част от национални и регионални инициативи по въпросите на интегрираното обучение.

XVI. Предложения за подобряване и развитие на интегрираното обучение в областта

Да се изгради достъпна архитектурна среда в детските градини и училищата.

Да се предоставят добре оборудвани самостоятелни ресурсни кабинети във всички учебни заведения, в които има интегрирани деца/ученици със специални образователни потребности.

Да продължи добрата практика за участие на специалистите от Ресурсен център – Благоевград, в обучителни семинари и конференции, за повишаване и разширяване на професионалните компетенции за работа с децата/учениците със специални образователни потребности.

Да се реализират работни срещи за обмяна на опит с колективи на други ресурсни центрове.

Да се разчупи модела на преподаване в общообразователното училище, чрез въвеждане на добри педагогически практики в организацията на учебния процес.

Оценката на учителя да отразява не само академичните знания, а и придобитите практически умения.

XVII. Визия за развитието на Ресурсен център – Благоевград

Образованието на децата със специални образователни потребности трябва да следва такава посока, че да може да отговори на потребностите на обществото, да се стреми към изграждане на единна образователна система, поставяща в центъра детето – неговите възможности, потребности, интереси.

Ресурсният център да продължи да бъде надграждаща структура, работеща в три основни направления:

- Информираност и мотивация на педагозите от общообразователните учебни заведения за включване в процеса на обучение на децата и учениците със специални образователни потребности. Да създава възможности за широко участие на всички ключови и заинтересовани страни в процеса на интегрирано обучение.
- Образователно-възпитателната подкрепа на децата и учениците със специални образователни потребности, насърчаваща разгръщането на потенциала им, стимулираща творческото и личностното им развитие и подготвяща ги за социална реализация. Екипът от специалисти да продължава да работи в посока децата да бъдат разбрана и значима страна в процеса на обучение. Да предоставя услуги в подкрепа на приобщаването, образователната и социална адаптация на децата и учениците със специални образователни потребности. Да прилага иновативни интерактивни методи и стратегии за въздействие. Да залага на творческия потенциал и критично мислене. Да гарантира равен достъп до качествено образование, акцентирайки върху развитието на личността на децата и учениците със специални образователни потребности. Да идентифицира и посреща различните потребности на децата и учениците със специални образователни потребности, като дава възможност на всички тях да развият пълния си потенциал.

- Приобщаване на родителската общност за активно сътрудничество и включване на семействата на всички ученици като партньори в различните аспекти на училищния живот.

XVIII. Заключение

Ресурсен център – Благоевград, допринася за успешното интегриране на децата и учениците със специални образователни потребности в системата на образованието и през изминалата учебна година, отчитайки специфичните особености и традиции на общообразователната среда и вижданията за европейското развитие на училището.

Дата: 29. 06. 2015 г.
/гр. Благоевград/

Директор: _____
/Ю. Керемидчиева/